

जिल्ला खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति, चितवन पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक कार्ययोजना २०६८

पृष्ठभूमी:

नेपालमा सरसफाइ प्रवर्धनको व्यवस्थित प्रयासको शुरुवात सन् १९८० को दशकमा संयुक्त राष्ट्रसंघलेखानेपानी आपूर्ति र सरसफाइको अन्तर्राष्ट्रिय दशक घोषणा गरेपछि नीतिगत रूपमा लागू भएको हो। तत्पश्चात सरसफाइ प्रवर्धन खानेपानी आयोजनाहरूको एउटा अभिन्न अङ्गका रूपमा समावेश हुदै आएको छ। तथापी सरसफाइसम्बन्धि मुख्य प्रयासहरू भने सन् १९९० को दशकको शुरुमा मात्र प्रारम्भ भएका हुन्। संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०१५ सम्ममा नेपालको सरसफाइ ५३ प्रतिशतमा पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ भने नेपाल सरकारले सन् २०१७ सम्ममा सबैको लागि आधारभूत सरसफाइ सुविधा पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ। हालका वर्षहरूमा सरसफाइलाई स्वास्थ्य, प्रतिष्ठा र विकासको आधारशीलाको रूपमा लिइएको छ। राष्ट्रिय सरसफाइ कार्य सञ्चालन समिति (SCNSA) ले उक्त लक्ष्य प्राप्त गर्नको लागि नेपालको ३ जिल्लाहरू चितवन, कास्की र तनहुँ, छनोट गरी विभिन्न सरोकारवालहरूको साभेदारीमा पूर्ण सरसफाइका कार्यक्रमहरू संचालन गर्दै आइरहेकोछ।

चितवन जिल्लाले सरसफाइ नमूना जिल्ला कार्यक्रम अन्तर्गतका पहिलो चरणमा सबै घर र विद्यालयहरूमा शौचालय निर्माण गरी ३६ गाविस र २ नगरपालिका सहित सिङ्गो जिल्लालाई नै खुला दिसा मुक्त घोषणा गरिसकिएकोछ। यसपछि दोस्रो अभियान अन्तर्गत पूर्ण सरसफाइको लागि चितवनलाई नमूना जिल्ला बनाउन “पूर्ण सरसफाइ चितवन, हाम्रो अभियान: हाम्रो प्रतिबद्धता” भन्ने मूल नाराकासाथ अगाडि बढीरहेकोछ।

सरसफाइ बिकास क्रम:

मुख्य क्रियाकलापहरू वर्ष (सन्मा)

वर्ष	भएका क्रियाकलाप तथा उपलब्धी
सन् १९७२	○ खानेपानी तथा ढल निकास विभाग (यसपछि यहाँ विभाग मात्र भनिएको को स्थापना
१९८०	○ अन्तर्राष्ट्रिय खानेपानी आपूर्ति र सरसफाइ दशक (१९८१-१९९०) को राष्ट्रसंघीय घोषणा
१९८४	○ पहिलो ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रगत आयोजना शुरु
१९८७	○ विभाग तथा यूनिसेफको सहयोगमा सामुदायिक खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यक्रम सुरुवात ○ सामाज कल्याण परिषदमा खानेपानी तथा सरसफाइ इकाईको स्थापना
१९९२	○ खानेपानी तथा ढल निकास विभागमा वातावरणीय सरसफाइ शाखाको स्थापना
१९९३	○ जनताको खानेपानी र सरसफाइ कार्यक्रमनमूना योजना (१९९३-१९९६)
१९९४	○ नेपाल राष्ट्रिय सरसफाइ नीति तथा सरसफाइ कार्यक्रम तर्जुमा
१९९६	○ फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति ○ ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष विकास समितिको स्थापना (१९९६) र संचालन
१९९७	○ सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रवर्धनका लागि बालबालिका देखि बालकालिका सम्म पढ्तिको ○ शुरुवात ○ खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी बीस वर्षे रणनीति
१९९८	○ राष्ट्रिय सरसफाइ कार्य संचालन समितिको स्थापना ○ स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभाग -यसपछि डोलिडार भनिएको को स्थापना
१९९९	○ आधारभूत सरसफाइ प्याकेजको विकास ○ वातावरणीय सरसफाइ प्रवर्धनका लागि पाँचवर्षे कार्ययोजना
२०००	○ राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताहको शुरुवात ○ विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रम ○ मध्यपश्चिमाञ्चल तथा सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्रका ६ जिल्लाहरूमा जलस्रोत व्यवस्थापन ○ आयोजना संचालन (सन् २००० देखि सन् २०१२)

२००१	○ साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रगत आयोजना
२००२	○ इकोसान चर्पी सम्बन्धी नमूना आयोजना ○ शहरी वातावरण सुधार आयोजना
२००३	○ समुदायमा आधारित खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यक्रम शुरुवात ○ नेपालबाट बंगालादेशमा भएको सरसफाइ सम्बन्धी प्रथम दक्षिण एशियाली सम्मेलनमा सहभागिता ○ नेपाल खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता अभियानको शुरुवात ○ सहभागीतामूलक सरसफाइ तथा स्वच्छता रुपान्तरण पद्धतिको विकास तथा नमूना ○ कार्यक्रमको शुरुवात, विभाग ○ समुदायको अगुवाइमा पूर्ण सरसफाइ पद्धतिको शुरुवात
२००४	○ ग्रामीण खानेपानी आपूर्ति तथा सरसफाइ राष्ट्रिय नीति, रणनीति तथा रणनीतिक ○ कार्ययोजना ○ हातधुने अभियानको शुरुवात
२००५	○ सरसफाइ नमूना जिल्ला सम्बन्धी अवधारणा (चितवन जिल्लामा) शुरुवात ○ एशियाली शहरहरूका लागि खानेपानी आयोजना अन्तर्गत कार्यक्रमको शुरुवात
२००६	○ विद्यालयको अगुवाइमा पूर्ण सरसफाइ पद्धतिको शुरुवात
२००८	○ मानवीय मूल्यमा आधारित खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता शिक्षा नमूना कार्यक्रम ○ अन्तर्राष्ट्रिय सरसफाइ वर्ष तथा विश्व हातधुने दिवसको शुरुवात
२००९	○ शहरी खानेपानी तथा सरसफाइ नीति, मन्त्रालय
२०१०	○ क्षेत्रगत क्षमता सुधार इकाईको स्थापना ○ सरसफाइ गुरुयोजनाको विकास ○ “भाडापखाला लाई इतिहासमा सीमित गरौं र कार्य पद्धतिमा एकरूपता ल्याऊं” भन्ने ○ तर्फको पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी सुर्खेत घोषणा तथा नेपालगञ्ज प्रतिवद्धता ○ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रवर्धनलाई मानव अधिकारको रुपमा राष्ट्रसंघीय ○ घोषणा र नेपालको प्रतिवद्धता
२०११	○ सरसफाइ गुरुयोजना अनुमोदित भई लागू गर्न प्रारम्भ

चितवनको सरसफाइ बिकासक्रम

वर्ष	भएका क्रियाकलाप तथा उपलब्धी
सन् १९९८	○ आधारभूत सरसफाइ प्याकेज संचालन ।
सन् २०००	○ बालबालिका र महिलाहरूका लागि विकेन्द्रित कार्य (डकाव) कार्यक्रम अन्तर्गत समुदाय स्तरमा सरसफाइ चक्रकोष स्थापना गरि समुदाय र विद्यालयहरूमा सरसफाइ कार्यक्रम संचालन
सन् २००४	○ चितवन जिल्ला नमूना सरसफाइ कार्यक्रम संचालन गर्न राष्ट्रिय सरसफाइ कार्य संचालन समितिबाट छनोट ।
सन् २००६	○ विद्यालयको अगुवाइमा पूर्ण सरसफाइ पद्धती अनुसार सरसफाइ कार्यक्रम संचालन ।
सन् २००७	○ नमूना जिल्लाको परिभाषा स्पष्ट गरि कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा संचालन
सन् २००८	○ नमूना जिल्ला सरसफाइ रणनीतिक योजना तयारी र कार्यान्वयन ○ १ वटा गाविस खुला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा २०६५ भदौ १४ मा फूलबारी गाविस
सन् २००८	○ दुवै नगरपालिका क्षेत्रका विद्यालयहरूमा विद्यालयकवे अगुवाइमा पूर्ण सरसफाइ पद्धती अनुसार सरसफाइ कार्यक्रम संचालन । अन्तर्राष्ट्रिय सरसफाइ वर्ष मनाउने विभिन्न कार्यक्रम संचालन
सन् २००९	○ सन् २००९ सम्ममा चितवनलाई खुला दिसामुक्त तथा सरसफाइ नमूना जिल्ला बनाउन चुनौति, रणनीति तथा कार्ययोजना निर्माण तथा प्रकाशन तथा सौराहामा राष्ट्रिय गोष्ठी ○ ११ वटा गाविस खुला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा
सन् २०१०	○ १४ वटा गाविसका सरसफाइ सहजकर्ताहरूलाई खुला दिसामुक्त सम्बन्धी ३ दिने तालिम प्रदान ○ २४ गाविस खुला दिसामुक्त घोषणा
सन् २०११	○ रत्ननगर नगरपालिका नेपाल कै प्रथम खुला दिसामुक्त नगरपालिकाको रुपमा घोषणा (मार्च २३,

	<p>२०११/ ९ चैत्र २०६७)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ भरतपुर नगरपालिकालाई खुला दिसामुक्त नगरपालिकाको रूपमा घोषणा (२०६८ साल भाद्र १९ गते) ○ चितवन जिल्ला नेपालकै दोश्रो खुला दिसामुक्त जिल्ला घोषणा (२०६८ साल आश्विन ६ गते २३ सेप्टेम्बर २०११)
--	---

रणनीतिक योजनाको औचित्य :

चितवन जिल्लाले पूर्ण सरसफाइ नमुना जिल्लाको रूपमा आफ्नो परिचयका साथ सरसफाइ कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा अगाडी बढाईरहेको छ । फलस्वरूप विभिन्न निकायसंगको साभेदारी र सहयोगमा ३६ गाविस एवं २ नगरपालिकालाई खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा गरी सिंगो जिल्लालाई नै खुल्ला दिसामुक्त जिल्ला घोषणा गरिसकिएको छ । आगामी लक्ष्य भनेको पूर्णसरसफाइयुक्त जिल्लाको रूपमा स्थापना गर्नु हो । पूर्णसरसफाइको निम्ति खुला दिसामुक्त घोषणा सहित स्वच्छ पिउनेपानीको व्यवस्था, शौचालयको नियमित प्रयोग, फोहोरको उचित व्यवस्थापन, व्यक्तिगत सरसफाइ नितान्त आवश्यक हुन जान्छ । त्यसको लागि समयमा नै योजना निर्माण गरी योजनाबद्ध कार्यक्रमको कार्यान्वयन अपरिहार्य हुन जान्छ । उक्त अपरिहार्यतालाई आत्मसात गर्दै आगामी दिनमा जिल्लाले अवलम्बन गर्नु पर्ने कार्यनीतिलाई समेटेर यो रणनीतिक योजना तयार पारिएको छ । सरसफाइ सम्बन्धी राष्ट्रिय लक्ष्यलाई हासिल गर्न जिल्लाले गर्नु पर्ने कार्यहरु सहित अवलम्बन गर्नुपर्ने सरसफाइ नीति तथा त्यसको कार्यान्वयन रणनीतिलाई प्रस्ट्याउनु यस रणनीतिक योजनाको मुख्य आशय हो । साथै उक्त रणनीति बमोजिम अगाडि बढ्न आवश्यक पर्ने स्रोतको खोजी र परिचालन स्थानीय निकाय, संस्था, सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता गरी यस अभियानका संलग्न सबैमा अपनत्वको भावनाको विकास गरी यसको दिगोपनाको सुनिश्चितता प्रदान गर्नु नै यसको उद्देश्य हो । साथै यस रणनीतिक योजनाबाट विगतमा भएगरेका सरसफाइ सम्बन्धि गतिविधिहरुको समिक्षा गरी त्यसबाट भावी दिनमा गर्नु पर्ने र गर्न सकिने सुधारात्मक उपायहरुको खोजी गर्दै अगाडि बढ्न मद्धत पुग्ने अपेक्षा समेत गरिएको छ ।

विद्यमान राष्ट्रिय परिस्थिति:

देश परिवर्तनको संघारमा उभिईरहेको छ । विद्यमान सोच मान्यता र संरचनाहरु परिस्कृत परिमार्जित हुदैछन् । जनताको सचेतना र जागरुकता बढदैछ । मुलुकका सबै वर्ग, जाति लिङ्ग तथा अल्प संख्यक समुदाय आ-आफ्नै हित र रक्षाका लागि संविधान निर्माण प्रकृयामा संलग्न हुदैछन् । विकास निर्माणका वैकल्पिक एवं सृजनसिल उपायाहरु खोजिदैछ । राष्ट्रको समग्र विकासका लागि सबै देशवासीको योगदान अपेक्षा गरिएको छ । जनतालाई निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराउने नीति राज्यले लिएको छ । आर्थिक विकासका विविध संभावनाहरु खोजिदैछन् । संविधान निर्माण कै चरणमा रहेको हुनाले प्रचलित ऐन, नियम र कानूनलाई व्यवहारिक बनाउन आवश्यक दबाव तथा सुझाव दिन आवश्यक छ । सरकारी, गैर सरकारी र निजी क्षेत्रहरुको सम्बन्ध, कार्य प्रकृया र अधिकार क्षेत्रका बारे थप स्पष्टता आवश्यक छ । यद्यपी मिति २०६८ साउन १९ गते देखि नेपाल सरकारले “नेपालको सरसफाइ गुरुयोजना ” लागू गरेको छ ।

जिल्लाको अवस्था:

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

चितवन जिल्ला मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रका १९ जिल्लाहरु मध्येको एक हो । यसले नेपालको इतिहासमा ऐतिहासिक तथा धार्मिक क्षेत्रमा अहम महत्व राख्दछ । यो जिल्ला घना जंगलको धनी छ जहाँ वर्षोदेखि कविला समुदायका चेपाङ्गहरु बस्दै आएका छन् । सुरुमा उनीहरुको वासस्थान जंगललाई चेपाङ्ग वन भनिन्थ्यो । समयक्रममा यो शब्दावली चितवनमा परिवर्तित भएको हुन सक्दछ । यसैगरी, त्यस बेला चित्रसारीका राजा चित्रसेनले यस जिल्लाको वनमा शिकार खेल्ने हुनाले यो वनलाई चित्रसेन वन नामकरण गरियो र कालान्तरमा चितवन भनिएको पनि हुन सक्दछ । पवित्र नदी नारायणीको तटमा अवस्थित आकर्षक धना जंगलमा देवी सीताले लामो समय बिताएकीले यस वनलाई सीतावन भनिएको र समयान्तरमा यसलाई चितवन भनिएको पनि हुन सक्दछ भन्ने लोक मान्यता रहिआएको पाइन्छ ।

भौगोलिक स्वरूप

चितवन जिल्ला २७° २७' ४५" र २७° ५२' २०" उत्तर अक्षांशको बीचमा र ८३° ५४' ४५" र ८४° ४८' १५" पूर्व देशान्तरको बीचमा अवस्थित छ । यसको पूर्व पश्चिम लम्वाई लगभग ९० कि.मि. र उत्तर दक्षिणी चौडाइ ४६ कि.मी. जति छ । यसै

गरी यो जिल्ला समुद्र सतहदेखि ३०५ देखि १९४५ मीटर उचाइ सम्म रहेको छ । यस जिल्लाको पूर्वतर्फ मकवानपुर र पर्सा जिल्ला , पश्चिम तर्फ नवलपरासी र तनहुँ जिल्ला रहेका छन भने उत्तर तर्फ गोरखा र धादिङ अनि दक्षिण तर्फ पर्सा जिल्ला तथा भारतको बिहार प्रान्त पर्दछन ।

यस जिल्लाको जम्मा क्षेत्रफल २२३८.३९ वर्ग कि.मि. छ जसलाई ३६ गाँउ विकास समिति र दुईवटा नगरपालिकामा विभाजन गरिएको छ । उत्तरतर्फ माहाभारत श्रृखला र दक्षिणमा चुरे पर्वतले घेरिएको यो जिल्लाको हावापानी विषम प्रकारको रहेको छ । यस जिल्लालाई समथर भूमि भएको जिल्लाका रुपमा चिनिने भए पनि जिल्लाको उत्तरपूर्वी क्षेत्रमा विकट पहाडी भूभाग रहेको छ जसअन्तर्गत ९ वटा गाविस पर्दछन् ।

क्षेत्रगत गा.वि.स. र न.पा.

क्र.स.	क्षेत्रहरु	गा.वि.स. र न.पा.हरु
१	पहाडी क्षेत्र	कोराक,लोथर,सिद्धि,शक्तिखोर,काउले,दाहाखानी,कविलास,चण्डिभञ्ज्याङ्ग,दारेचोक
२	चुरे प्रदेश	गर्दी,वघौडा,कल्याणपुर,अयोध्यापुरी
३	राप्ती उपत्यका क्षेत्र	भरतपुर र रत्ननगर नगरपालिका, पिप्ले, भण्डारा, कठार, खैरहनी,विरेन्द्रगर,कुमरोज, वछौली, चैनपुर, जुटपानी, पिठुवा, पदमपुर,,मंगलपुर,फूलवारी,गीतानगर,शिवनगर,पटिहानी,शारदानगर,गुञ्जनगर,पार्वतीपुर,जगतपुर,शुक्रनगर,दिव्यनगर,मेघौली

क, **पहाडी क्षेत्र** : यो क्षेत्र ९० कि.मि. सम्म फैलिएको छ जव विशेषतः कविला जातिका मानिसहरु, आदिवासी /जनजातिहरु धेरै अधिदेखि वस्दै आएका छन । यस क्षेत्रको धेरै जसो भूभाग माहाभारत श्रृखलामा पर्दछ जहाँ उपरदाँडगढी , कविलासपुर गढी र चिसापानी गढी जस्ता ऐतिहासिक स्थलहरु पर्दछन् ।

ख, **चुरे क्षेत्र** : यो क्षेत्र समुन्द्र सतहदेखि १०० देखि २६४२ फीट सम्म फैलिएको छ । माडी उपत्यकामा फैलिएको यो क्षेत्र जैविक विविधताले पूर्ण छ र यसलाई दुर्लभ वन्यजन्तु र पंक्षीहरुको वासस्थान पनि भनिन्छ । यस क्षेत्रमा चार गा.वि.स.हरु गर्दी ,वघौडा,कल्याणपुर र अयोध्यापुरी पर्दछन् ।

यद्यपि माडी उपत्यका मलिलो जमिनले निर्मित छ । यसलाई जिल्लाका दुर्गम क्षेत्रहरुमध्ये एक मानिन्छ किनकि यहाँ नत विद्युत छ नत सबै मौसममा चल्न सक्ने मोटर वाटो नै छ । भौतिक तथा विकासात्मक संरचनाहरुको अभावको कारणले यस क्षेत्रका वासिन्दाले जिल्ला सदरमुकामसम्म पुग्न निकै कठिनाइको सामना गर्नु पर्दछ ।

ग, **राप्ती उपत्यका क्षेत्र** :यो क्षेत्र समुन्द्र सतहदेखि ८०० फिट उचाइमा रहेको छ । यस जिल्लाका विश्व प्रसिद्ध चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज ,सौराहा,कसरा, र टाइगरटप्स जंगल लजहरु पर्यटकहरुका आकर्षक गन्तव्यहरु हुन । जिल्लाको यस क्षेत्रमा पर्ने अत्यधिक भाग मलिलो छ जहाँ किसानहरुले वर्षेभरी ठूलो मात्रामा विभिन्न प्रकारका खेती उब्जाउछन ।

जिल्लाको जनसंख्याको विवरण

यस जिल्लामा विकसित क्षेत्रमा जनसंख्या अधिक भएको देखिन्छ र त्यस्ता क्षेत्रहरुमा बसाई सरेर आउनेहरुको संख्या पनि तिब्र रुपमा देखिन्छ । शहरीकरणको तिब्र गतिका कारण नगरपालिकाहरुमा र त्यस वरपरका गा.वि.स.हरुमा जनसंख्याको मात्रा बढ्दो रुपमा रहेको छ । जिल्लामा प्रक्षेपित जनसंख्या अनुसार सबै भन्दा बढी जनसंख्या २०६६ मा भरतपुर नगरपालिकामा १,११,७५० अनुमानित छ भने त्यसमा महिला ५४३७८ र पुरुष ५७३७२ जना छ । २०६६ मा सबै भन्दा कम जनसंख्या ४२८४ जना रहेको छ । यहाँ पुरुष २१२१ र महिला २१६३ जना पुगेको प्रक्षेपित गरिएको छ । यही जनसंख्या २०७० मा पुग्दा सबभन्दा बढी भरतपुर न.पा.मा र सबभन्दा कम सिद्धी गा.वि.स.मा पुग्ने अनुमान माथिको तालिकाबाट देखिन्छ ।

शैक्षिक र आर्थिक अवसरमा भएको कमशः विस्तारका कारण यस जिल्लामा जनसंख्या वृद्धिदर अन्य जिल्लाको तुलनामा बढी रहेको देखिन्छ ।

चितवनलाई खुल्ला दिसा घोषणा गर्नुपूर्वका सबलपक्ष, कमजोरपक्ष एवं आगामी अवसर र चुनौतिको विश्लेषण

१. सबल पक्ष (Strength)

- चितवन जिल्लालाई नेपालकै पहिलो सरसफाइमा नमुना जिल्ला स्थापना गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरिनु
- सरोकारवाला निकायहरुमा विशेष गरी सेवा प्रदायकहरु बीचमा समन्वय भएर सेवा क्षेत्र विभाजन गरिनु
- स्थानिय स्तरमा राजनीतिक दलको सक्रिय संलग्नता रहनु
- गाबिस र नगरपालिकाले सरसफाइका लागि बजेट विनियोजन गर्नु
- धेरैजसो गाबिस तथा नगरपालिकाहरुले सरसफाइ आचारसहिता तयार पारि लागू गरिनु
- केही गाबिसहरुले सरसफाइ परिचयपत्र लागू गर्नु
- विद्यालयको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन गरिनु
- विद्यालय र विद्यार्थीहरुले सरसफाइ अभियानमा उल्लेखनिय भूमिका निभाउनु
- गाबिस तथा नगरपालिकालाई खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा गर्दा सर्वप्रथम विद्यालय सेवा क्षेत्र, आयोजना क्षेत्र, वडालाई घोषणा गर्दै प्रक्रिया पुरा गरेर मात्र घोषणा गरिनु
- सरसफाइ अभियानले जागृती ल्याएको छ, यसले हरेक घरपरिवार लाभान्वित भएका छन्। व्यक्तिगत सरसफाइमा समेत सुधार आएको तथ्य स्थानीय स्तरमा संप्रेषण हुने गरेको।
- अभियानमा सामुदायिक संस्थाहरु, सामुदायिक वन, शिक्षक, आमा समूह, बाल क्लब, सहकारी संस्थाहरु, स्थानीय क्लबहरुको सहभागिता रहनु
- राष्ट्रिय, जिल्ला र स्थानीय स्तरमा सरसफाइ नमुना जिल्लाको अभियानको राम्रो प्रचार प्रसार हुनु
- खुल्ला दिसामुक्त सम्बन्धी जागृतिमूलक विधिहरुको प्रयोग

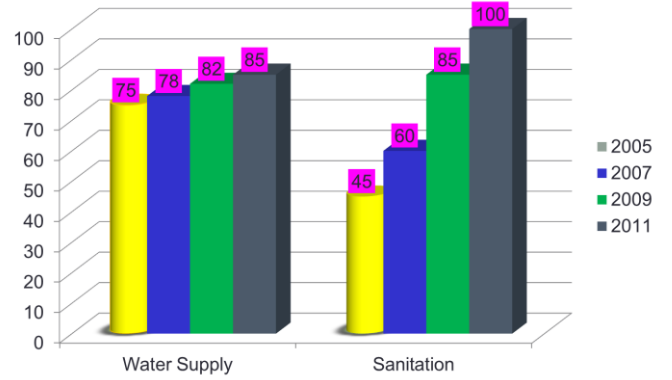
२. सुधार गर्नु पर्ने /कमजोर पक्ष (Weakness)

- सन २००९मा चितवन जिल्लालाई सरसफाइ नमुना जिल्ला बनाउने निर्णय जिल्ला विकास समितिले निर्णय गरेको भएता पनि यसको योजनाबद्ध तरिकाले कार्यान्वयन २००७ बाट मात्र भयो।
- नगरपालिकामा सरसफाइ अभियान शुरुवातबाटै योजना बनाएर सञ्चालन गर्न सकिएन
- जिल्ला स्तरमा अभियानको लागि आवश्यक दक्ष मानवशक्ति विकास गर्न सकिएन
- निजी क्षेत्रको सहभागिता एकदमै कम रह्यो
- जिल्ला विकास समितिमा यो कार्यक्रम संस्थागत गराउन सकिएन र व्यक्तिमा कार्यक्रम निर्भर रह्यो।
- धेरै मानिस र संस्थामा खुल्ला दिसामुक्त तथा पूर्ण सरसफाइको अवधारणा र प्रक्रियाको बारेमा जानकारी भएन
- समयमा गाबिसलाई अपनत्व बोध गराउन नसकिएको
- नीतिगत रुपमा चर्पी निर्माणको सहयोग नीति एउटै भएपनि कार्यान्वयन गराउन नसकिएको

३. चुनौतिहरु (Threats)

- काम गर्ने संघ संस्थाहरुको काम गर्ने प्रकृया निति नियम फरक फरक रहेको
- स्पष्ट कार्ययोजना नभएको
- सुरुको समयमा स्थानिय सरकार तथा सरोकारवालाहरूसंग समन्वयको कमी रहेको
- सुरुको समयमा विद्यालयलाई मात्र जोड दिनु (निश्चित कार्यक्रम क्षेत्रमा)
- मानवस्रोत व्यवस्थापन गर्ने विषयमा राष्ट्रिय स्तरमा जिल्लाबाट पहलको कमी हुनु
- मानव स्रोत व्यवस्थापन गर्न नसकिनु
- सुकुम्बासिहरुको संख्या बढ्नु तथा नयां घरहरु थप भईहन
- अस्थायि बसोबास गर्नेहरुको संख्या बढ्नु (चेपाड तथा जुटपानीको ९६ विघा र २०० विघा)
- खुल्ला दिसामुक्त गर्ने सैद्धान्तिक विषयमा बढि समय दिनु परेको
- मानिसहरुमा इच्छा शक्तिको कमी
- काम गर्ने संघ संस्थाहरुको काम गर्ने प्रकृया निति नियम फरक फरक रहेको
- स्पष्ट कार्ययोजना नभएको
- स्थानीय निकायमा निर्वाचित जनप्रतिनिधी नहुनु
- घुम्ती सुकुम्बासीहरुको समस्या
- पहाडी गाबिसमा पानीको अभाव

- जिविसको पटक पटकको आन्दोलन
- सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्थापन
- अस्थायीरूपमा आउने मौसमी कामदारहरूलाई चर्पीमा पहुँच
- अस्थायी चर्पीहरूलाई पक्की चर्पी बनाउन
- साभा चर्पीहरूलाई एकल चर्पी बनाउन
- राजमार्ग र अव्यवस्थित बजारीकरण तथा हाटबजार क्षेत्रको सरसफाइ
- घरेलु चर्पी निर्माणका लागि सहयोगको अपेक्षा गर्ने बढ्दो प्रवृत्ति

नगरपालिका स्तरमा चुनौती

- जनचेतनाको कमी
- असहाय तथा अति कमजोर बन्दोबस्त भएका व्यक्तिहरूको वसोवास
- फोहोर व्यवस्थापन (अस्पताल लगायत, ...)
- बसाई सराई
- सार्वजनिक शौचालयको माग, निर्माण र व्यवस्थापन

४. अवसरहरू (Opportunities)

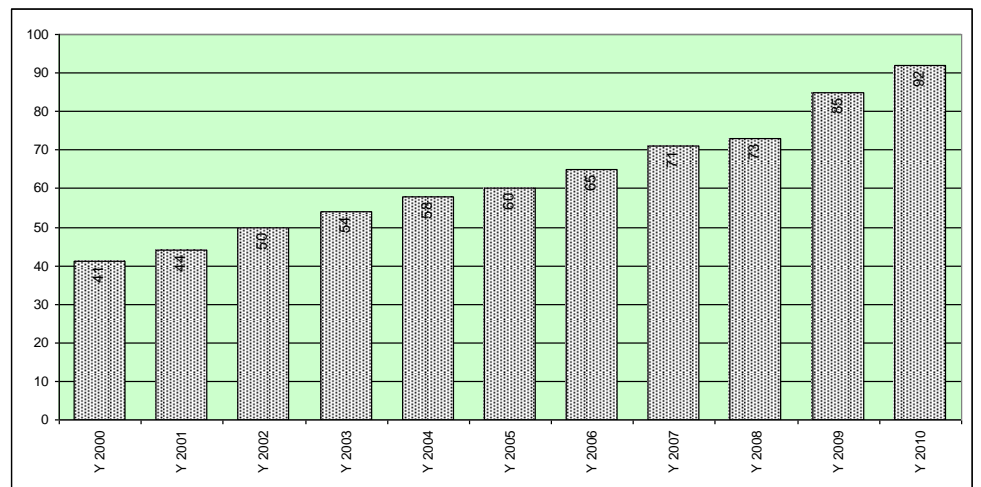
- “घरघरमा शौचालय, चितवन जिल्ला सरसफाइमा संग्रहालय” लाई मूल मन्त्र मानी चितवनलाई सरसफाइमा नमुना जिल्ला बनाउने
- चितवन जिल्लाका दक्ष मानवशक्तिहरू अन्य जिल्लामा गएर कार्य गर्ने
- एकल सरसफाइ कार्यक्रम (Stand alone Sanitation Programme) सञ्चालन गर्ने
- विभिन्न अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूको सहयोग प्राप्त हुने
- इकोसान स्रोत केन्द्रको स्थापना र प्रवर्धन गर्ने

खुला दिसामुक्त अभियानको उपलब्धीहरू,

खुला दिसामुक्त तथा सरसफाइ नमूना जिल्ला अभियानको मुख्य उपलब्धीहरू यस प्रकार रहेको छ,

- सबै स्थानीय निकायहरू जिल्ला विकास समिति, गाउँ विकास समितिहरू, सामुदायिक संस्थाहरूले सरसफाइलाई प्राथमिकताको सूचिमा राखेका छन भने बजेट विनियोजन गरि सरसफाइ अभियानमा गाबिसहरूको संलग्नता पछिल्ला वर्षहरूमा क्रमशः वृद्धि भएको छ । समुदायस्तरमा सरसफाइसम्बन्धी संस्थागत

संरचनाहरूको स्थापना र दिगोपनमा

स्थानीयस्तरको नेतृत्वदायी भूमिकाकमा समेत वृद्धि भएकोछ ।

- पूर्ण सरसफाइको प्रथम खुडकिलो खुला दिसामुक्त अभियान अन्तर्गत चितवन जिल्लाको १,१९,४८९ घरधुरी मध्ये १,००,७६६ घरमा स्थायी, १६५०४ घरमा अस्थायी र ८०४ घरमा इकोसान (मल चर्पी)

र १४१५ घरमा साभ्ना शौचालय निर्माण भएको छ । स्मरण रहोस सन् १९९८ मा चितवनका कच्ची रपक्की गरी जम्मा ४९.५ प्रतिशत घरहरुमा शौचालय थिए भने अहिले ८५ प्रतिशत घरमा पक्की र १५ प्रतिशत घरमा कच्ची चर्पी निर्माण भएको छ ।

- यस अवधिमा ३८६ सामुदायिक विद्यालय मध्ये २६१ विद्यालयमा बालमैत्री, लैङ्गिकमैत्री शौचालय र खानेपानी सुविधा छ भने अन्य बाँकीमा साधारण सुविधा रहेकोछ भने यस अवधिमा ३८६ कै विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु, शिक्षक अविभावक संघका सदस्य, शिक्षकरु र बालबालिकाहरुलाई सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएकोछ जसले समुदायमा धेरै जागृति ल्याएको छ भने सरसफाइको क्षेत्रमा नायाँनौला प्रयोग र उपलब्धीहरु हाँसिल भैरहेका छन् ।
- यस जिल्लामा अवलम्बन गरिएको कार्यनीति तथा राम्रा अभ्यासहरु नेपाल सरकारबाट भर्खरै जारी भएको सरसफाइ गुरु योजनामा समावेस भएको छ भने अन्य धेरै जिल्लामा पनि यसको प्रभाव परेकोछ ।

सरसफाइ अभियानका सिकाइहरु

सरसफाइ नमूना जिल्ला अभियानको सिकाइहरु यस प्रकार रहेको छ,

- जिल्लामा सरसफाइ रणनीतिक योजना बनाएर मात्र अभियान शुरु गर्ने र सबै गाविस एवं नगर पालिकामा रणनीति निर्माण गरी स्थानीय निकायको नीतिगत नेतृत्व खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयको प्राविधिक नेतृत्व, राजनैतिक प्रतिवद्धता एवं परिचालन गरेमा अभियानले सफलता प्राप्त गर्न सक्छ ।
- अभियान सफलताको लागि जनजनमा जागृति र जागरणको लागि विशेष अभियान संचालन गर्नुपर्छ ।
- सबैसंग साभ्नेदारी, अभियानको प्रभावकारी, जसअवजस बराबरी भन्ने नीतिलिई निजी क्षेत्र, आमसञ्चार माध्यम, सामुदायिक संघसंस्थासंग, विद्यालय सबैसंग गर्न सकेमा समयसिमामा लक्ष्य पूरा गर्न सकिन्छ ।
- साना मान्ने, ठूला जान्ने भने भै उच्च मा.वि. र मा.वि. हरुमा भन्दा प्रा.वि. हरुमा र शहरमा भन्दा गाउँमा कामगर्न सजिलो भएकोछ ।

रणनीतिक योजनाको उद्देश्यः

यस रणनीतिक सरसफाइ विकास योजनाको उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेको छ,

- सबै घरहरु, संघसंस्था र सार्वजनिक स्थानहरुमा निर्माण भएका शौचालयको उचित प्रयोग र व्यवस्थापन गरी जिल्लाको वातावरणीय सरसफाइमा सुधार जिल्लालाई पूर्ण सरसफाइयुक्त बनाउने ।
- सबै विद्यालयहरुमा खाने पानी र सरसफाइ सुविधा पुऱ्याई बालमैत्री शिक्षा तथा सबैका लागि शिक्षा अभियानलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- समुदाय र विद्यालयमा सरसफाइ सम्बन्धी एवं साबुन पानीले हातधुने ज्ञान र सीपको विकास गरी सरसफाइको अभावको कारणले लाग्ने रोगहरुमा कमी ल्याई स्वास्थ्य स्थितिमा ससुधार ल्याउने ।
- विभिन्न प्रविधिमा आधारित खानेपानी योजनाहरुको निर्माण, मर्मत सम्भार र खानेपानीको सुरक्षा योजना सञ्चालन गरी शत प्रतिशत जनसंख्यालाई खानेपानी सुविधा पुऱ्याउने ।
- खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी संरचनाहरु (खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता समन्वय समिति) हरु र बाल क्लवहरुको संस्थागत विकास गर्ने र जिल्ला, गाविस र विद्यालय स्तरमा जनशक्ति विकास गरी कार्यक्रमलाई दिगो बनाउने ।

रणनीतिक योजनाका लक्षित समूहः

चितवन जिल्लामा बसोबास गर्ने सबै घरपरिवार, शैक्षिक संस्थाहरु, ऐतिहासिक महत्वका धार्मिक संस्थाहरु, संरकारी तथा गैर सरकारी कार्यालय एवं संघ संस्थाहरु र जिल्लामा यात्रागर्ने सबै यात्रुहरु यस कार्यक्रमको मुख्य लक्षित समूह हुनेछन् ।

रणनीतिक योजनाको कार्य क्षेत्रः

यस कार्यक्रमको कार्य क्षेत्र जिल्ला भरी नै हुनेछ ।

रणनीतिक योजनाको अवधि:

यो रणनीतिक योजनामा उल्लेख भएको कार्यक्रमको अवधि वि.सं. २०६८ साल असोजदेखि २०७३ साल असार मशान्तसम्म जम्मा ५ वर्षको हुनेछ ।

कार्यक्रमको मुख्य साभेदार निकायहरु:

पूर्वा सरसफाइ अभियान सहकार्य र साभेदारीको नमूना हो । यसमा सरकारी, अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरु, अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरु, राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरु, दातृ निकायहरु, निजी संघसंस्थाहरु, नागरिक समाज, मिडिया, समुदायमा आधारित सबै निकाय र व्यक्तिहरु साभेदार हुनेछन् ।

राष्ट्रिय लक्ष तथा नीति

नेपाल सरकारको सरसफाइ सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति यस प्रकार रहेकोछ ।

- सहश्राव्दी विकास लक्ष अनुरूप सन् २०१५ सम्म सन् १९९० को ६ प्रतिशत सरसफाइ सुविधाको पहुँचको आधारमा अब उपरान्त सरसफाइको सुविधाबाट वन्चित जनसंख्यालाई आधामा भाग्ने, तदनुसार ५३ प्रतिशत जनतालाई सरसफाइको सुविधा पुर्याउने
- सन् २०१७ सम्ममा नेपालको सबै घरहरुमा आधारभूत सरसफाइ सुविधा (चर्पी) पुर्याउने ।
- खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरुको कुल बजेटको १० प्रतिशतदेखि २०प्रतिशत रकम सरसफाइ सेवामा पुऱ्याई सो अनुसार कार्यान्वयन गर्ने ।
- सरसफाइ तर्फ विशेष प्राथमिकता दिइ एकल सरसफाइ कार्यक्रम (Stand Alone Sanitation Program) कार्यान्वयन गर्ने ।

चितवन जिल्लाको सरसफाइ नीति:

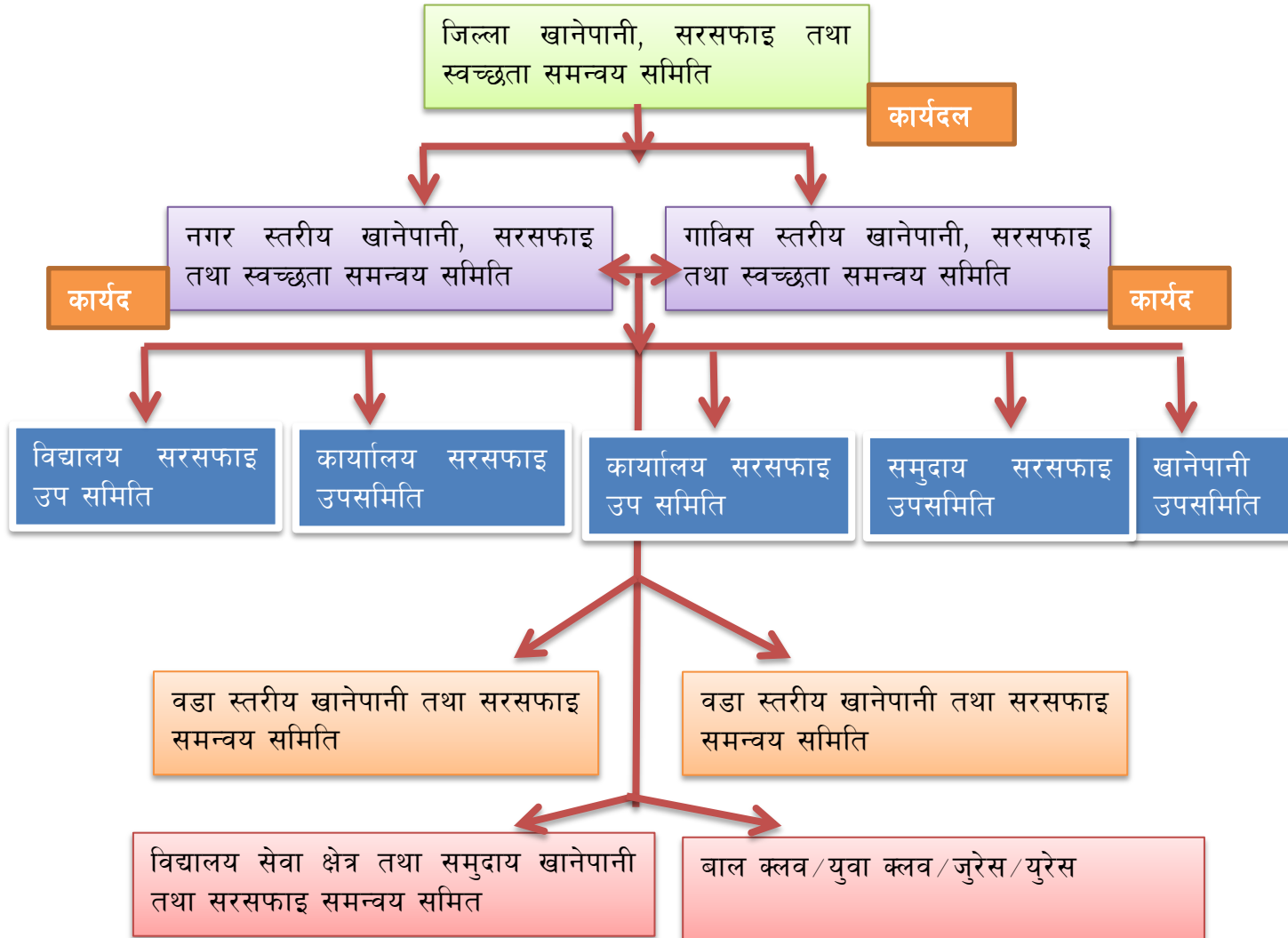
- पूर्ण सरसफाइको अवधारणा अनुसार चितवनलाई सरसफाइमा नमूना जिल्ला बनाउने ।
- समन्व, सहकार्य र साभेदारीको आधारमा जिल्ला भित्र तथा बाहिर रही खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा कार्यरत सम्पूर्ण सरोकारवाला संघ/संस्था तथा व्यक्तिहरुको आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोगमा सरसफाइ नमूना जिल्ला निर्माण अभियान जिल्ला खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता समन्वय समिति(DWASHCC) को पहलकदमीमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- सरसफाइलाई वाच्ने आधार तथा जीवन पद्धतिसंग गाँसिएको विषय भएकोले आम चितवनवासी, कार्यालय, संघसंस्था, विद्यालय एवं शैक्षिक संस्था, निजी क्षेत्र आदिको प्रतिष्ठाको विषय बनाई सबै धर्म, परम्परा, संस्कृतिसंग जोडि पूर्ण सरसफाइ अभियानलाई सबैको साभेदा सरोकारको मुद्दाको रूपमा अगाडि वढाइनेछ ।
- विकेन्द्रिकरणको अवधारणा र खुला दिसा मुक्त अभियानको सिकाइ अनुरूप स्थानीय निकायको नेतृत्वमा त्यस अन्तर्गत रहेका विभिन्न संघसंस्था एवं जनशक्तिको परिचालनबाट दिगो एवं पूर्णसफाइको उद्देश्य हाँसिल गर्ने ।
- शौचालय निर्माण तथा प्रवर्द्धनका साथै सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालनका लागि कार्यक्रममा एकरूपता तथा स्तरियता एकिन गर्न एकद्वार प्रणालीको अवलम्बन गर्ने ।
- निजी क्षेत्र, सामुदायिक संघसंस्था, विद्यालय तथा सामुदायिक साभेदारीलाई पूर्ण सरसफाइको लक्ष्य हासिल गर्ने औजारको रूपमा लिई उपयुक्त संरचना र नीति लिई कार्यक्रम तथा अभियान संचालन गरिनेछ ।

- संकल्प, सहभागिता, समन्वय, समर्पण र सहकार्य नै सरसफाइलाई अगाडि वढाउने मुख्य कडी भएकोले प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने महिला तथा बालबालिकालाई व्यापक रूपमा अर्थपूर्ण सहभागिता र परिचालन गराइनेछ ।
- स्वास्थ्य निकाय र जनशक्तिको परिचालन: सरसफाइमा बानी व्यवहार परिवर्तन गनराउनको लागि जिल्लाको सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई सरसफाइमा नमूना केन्द्रको रूपमा विकास गर्नुका साथै स्वास्थ्य संस्था अन्तर्गत रहेका जनशक्तिहरू, महिला स्वसंसेविकाहरूलाई परिवर्तनका संवाहकका रूपमा परिचालन गरिनेछ ।
- चितवन जिल्लामा रहेका कच्चीचर्पीहरूलाई क्रमशः पक्कीमा लैजान विशेष अभियान संचालन गरिनेछ । यसका लागि अति विपन्न सिमान्तकृत र गरिव वर्ग/घरलाई पक्की चर्पी निर्माणको लागि गुरु योजनाअनुसारको सहयोग गरिनेछ ।
- हातधुने सीप विकास गराउनका लागि ग्रामिण विकास बैंक, सहकारी संस्थाहरू र अन्य संजाल भएका संस्थाहरूको सामाजिक परिचालकहरूको क्षमता विकास गरी उनीहरू मार्फत अभियान संचालन गरिनेछ ।
- हरेक गाविस र नगरपालिकाको अलग अलग पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना तयार गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ भने जिल्ला तहबाट प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
- स्थानीय निकायबाट पूर्ण सरसफाइ अभियानलाई नियमित बजेट विनियोजन गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी आनीबानीमा पूर्ण परिवर्तनलाई बालबालिकाबाट अभियान सञ्चालन गर्न जिल्ला शिक्षा कार्यालयको नेतृत्वमा पूर्ण सरसफाइ विषयक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- राजमार्गको सरसफाइमा सुधार गर्नका लागि यातायात व्यवसायी संघ, यातायात मजदुर संगठन, पेट्रोल पम्प संचालकहरूसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- नेपालको सरसफाइ गुरु योजना अनुशार गा.वि.स., नगरपालिका वडा र विद्यालयस्तरीय सरसफाइ समितिहरू आवश्यकताअनुसार गठन/पुनर्गठन र क्षमता विकास गरी परिचालन गरिने छ । यस्ता संयन्त्रहरू बनाउँदा समावेसीतालाई मुख्य आधार मानिनेछ ।
- आवश्यकताको आधारमा विद्यालय सरसफाइ वा विद्यालयको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रमलाई सामुदायिक र निजी विद्यालयमा निरन्तरता दिइनेछ । विद्यालय सरसफाइको अवस्था अनुगमन र योजनाको लागि डाटावेस तयार गरिनेछ ।
- जिल्ला विकास समितिले आन्तरिक कोषको २० प्रतिशत र रकम र गाविस ले पूर्वीगत अनुदानको रु. १० प्रतिशत बजेट पूर्ण सरसफाइ अभियानको लागि कम्तीमा ३ वर्षसम्म बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- प्रत्येक वर्ष राष्ट्रियस्तरमा मनाइने सरसफाइ पर्वहरू जस्तै: विश्व पानी दिवस, विश्व वातावरण दिवस, सरसफाइ महिना, राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताह, विश्व चर्पी दिवस, विश्व हात धुने दिवस आदिलाई सम्पूर्ण विद्यालय, कार्यालय तथा संघसंस्थाले अवसरको रूपमा उपयोग गरी चेतनामूलक र बानी व्यवहार परिवर्तन अपर्वको रूपमा मनाइनेछ ।
- पूर्ण सरसफाइ अभियानमा विशेष योगदान तथा सहयोग गर्ने व्यक्ति, संघसंस्था तथा निजी क्षेत्रलाई वार्षिक पुरस्कार, कदर तथा सम्मान रूपमा मनाइनेछ ।
- पब्लिक र निजी क्षेत्रको साभेदारी तथा सहकार्यको आधारमा नगरपालिका/गा.वि.स./समुदाय र उद्योग वाणीज्यसंघ, वित्तियसंस्था, होटल र उद्योग व्यावसायी विच समन्वय गरी सामुदायिक र साभ्ता तथा सार्वजनिक शौचालयको निर्माण तथा सो को दिगो व्यवस्थापनका लागि पहल गरिने छ । साथै एएए अर्थात पब्लिक प्राईभेट पार्टनरसिपमा कार्यक्रम अगाडि लगिने छ ।

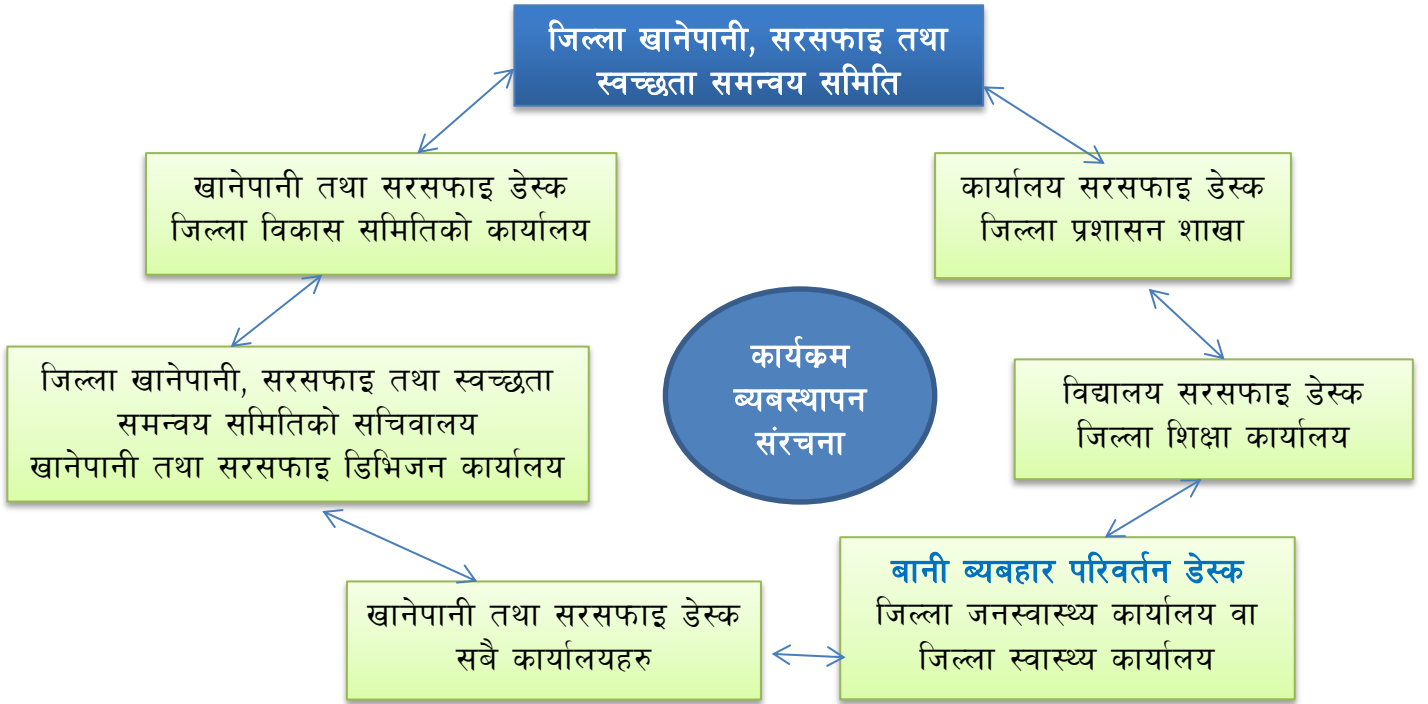
- प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयहरूमा बाल/लैङ्गिक मैत्री सरसफाइ सुविधाहरूको यकिन गरी विद्यालयलाई सरसफाइमा नमुना तथा समुदायका लागि प्रस्थान विन्दू बनाउन सुविधाहरू नभएका विद्यालयहरूमा सबैका लागि शिक्षा (EFA), शहरी वातावरण सुधार आयोजना स्वस्थ परियोजना, बालबालिका तथा महिला केन्द्रित कार्ययोजना (DACAW) अन्तर्गतका विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रमबाट सरसफाइ सुविधाहरू स्थापित गरिने छ ।
- सरसफाइमा उदाहरणिय कार्य गर्ने संघ संस्थाका व्यक्ति विशेष/बालबालिकाहरूलाई सम्मान कदर प्रशंसा स्वदेश तथा विदेशको तालिम अवलोकन भ्रमण आदि कार्यक्रममा DWASHCC को निर्णयानुसार सरिक गराइनेछ ।
- कुनै पनि समुदायले पूर्ण सरसफाइ क्षेत्र घोषणा गर्दा DWASHCC र सम्बन्धित गाविस तथा समुदायले निर्धारण गरेका मापदण्ड पुरा गरेपछि जिल्लाको प्राविधिक टोलीको अनुगमन गरी उपयुक्त छ भन्ने प्रतिवेदन दिएपछि मात्र घोषणा गरिनेछ ।
- खुल्ला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषणा गरेको विद्यालय खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाको सेवा क्षेत्रमा गा.वि.स.ले स्व:अनुगमन प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त रूपमा लागु गरी सरसफाइको दिगो विकास तथा प्रवर्द्धनको लागि निरन्तरता प्रदान गर्नु पर्ने छ ।
- प्रकोप तथा जोखिम न्यूनिकरण एवं व्यवस्थापनलाई क्स कटिड सवालको रूपमा यो पूर्ण सरसफाइ अभियानमा समावेस गराइनेछ ।

संस्थागत संरचना:

जिल्लामा सञ्चालन गरिने पूर्ण सरसफाइ अभियानलाई व्यवस्थित गर्नका लागि नेपालको सरसफाइ गुरु योजना २०६८ ले व्यवस्था गरे बमोजिम यस प्रकारको संगठनात्मक व्यवस्था गरिएको छ ।

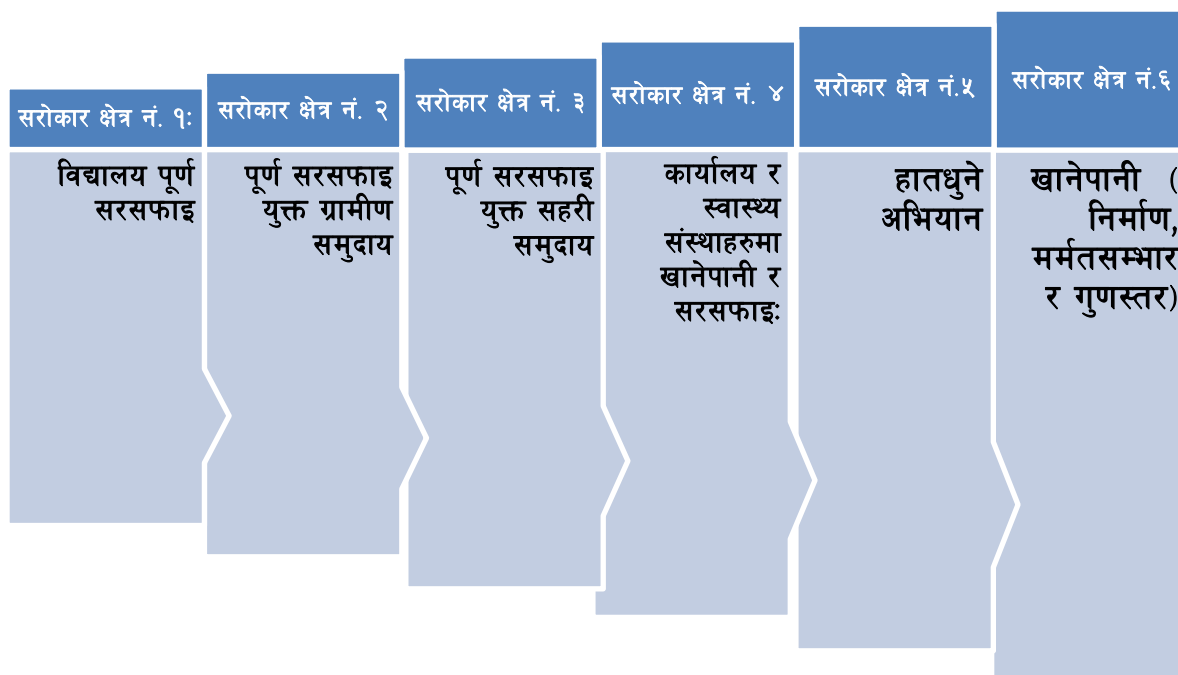

कार्यक्रम ब्यबस्थापन संरचना

मुख्य सरोकारका क्षेत्रहरु विश्लेषण

चितवन नेपालको दोस्रो खुला दिसामुक्त जिल्ला घोषणा भएको छ । अब यस जिल्लामा पूर्ण सरसफाइ अभियान संचालन गरी चितवन जिल्लालाई सरसफाइमा नमूना बनाउने योजना रहेकोछ । यो अभियान संचालन गर्नका लागि सहज र सरल होस भन्ने दृष्टिले मुख्य सरोकार क्षेत्र यस प्रकार किटान गरिएको छ । आगामी दिनमा कुनैपनि निकायले सरसफाइ अभियान संचालन गर्दा यिनै सरोकारको क्षेत्र मध्ये सबै वा कुनैलाई आधार मान्न अनिवार्यछ ।

सरोकार क्षेत्र नं. १: विद्यालय पूर्ण सरसफाइ :

सरोकार क्षेत्र नं. १ को नेतृत्वगर्ने संस्था: जिल्ला शिक्षा कार्यालय, चितवन

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र:

यस कार्यक्रमको लक्षित समुदाय चितवन जिल्ला भरि रहेका सबै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरु, सबै प्रकारका क्याम्पस एवं कलेजहरु, प्राविधिक शिक्षलयहरु र विश्व विद्यालय र ती शिक्षण संस्थाहरुमा अध्ययनरत विद्यार्थी, शिक्षक तथा कर्मचारीहरु र प्रध्यापकहरु हुनेछन् ।

ख) हालको अवस्था:

विवरण	जम्मा	शौचालय भएका	बाल एवं लैङ्गिक शौचालय भएका	खानेपानी सुविधा भएका विद्यालय	हातधुने सुविधा भएका विद्यालय	बिसका लागु भएका विद्यालय	बाल क्लव भएका विद्यालय
सामुदायिक विद्यालय	३९३	३९३	२६१	३१३	१९५	३८६	३८६
संस्थागत विद्यालय	१६५	१६५	१६५	१६५	१६५	लागु नभएको	लागु नभएको
प्राविधिक शिक्षलयहरु	११	११	११	११	११	लागु नभएको	लागु नभएको
क्याम्पसहरु एवं कलेजहरु	२०	२०	२०	२०	२०	लागु नभएको	लागु नभएको
विश्व विद्यालय	१	१	१	१	तथ्यांक नभएको	लागु नभएको	लागु नभएको

विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रमले पारेको प्रभाव:

चितवन जिल्लाको सन्दर्भमा विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रम सरसफाइ तथा खुला दिसामुक्त अभियानको जननी भन्दा अतियुक्ति हुँदैन । सन् २००० देखि संचालन भएको विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रमलाई समुदायको सरसफाइ प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सन् २००६ बाट विद्यालयको अगुवाइमा पूर्ण सरसफाइ पद्धतिमा आधारित भएर कार्यक्रम संचालन गर्दै आएको छ । सामुदायिक विद्यालयमा आधारित ३८६ बाल क्लवहरु मध्ये ७५ प्रतिशत बालकत्वहरु क्रियाशिल रहेका छन् ।

ग) समस्या र सम्भावनाहरुको विश्लेषण:(आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक तथा अन्य)

समस्याहरु :

- धेरै विद्यालयमा खानेपानी र शौचालयमा सरसफाइको लागि पर्याप्त पानीको अभाव रहेकोछ ।
- विद्यालयमा पहिल्यै निर्माण भएका शौचालयहरु बाल, लैंगिक र अपाङ्गमैत्री नभएकोले प्रयोमा समस्या भएको पाइएकोछ ।
- विद्यालयमा नियमित सरसफाइ र फोहोरको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेकोले विद्यालयको वातावरण प्रयाप्त मात्रामा सरसफाइयुक्त छैन ।
- विद्यालयमा नियमित रुपमा हात धुने सामग्री र स्थानको अभाव भएको पाइन्छ ।
- विद्यालयमा भएका स्रोतसाधनको प्रभावकारी प्रयोग तथा व्यवस्थापन पक्ष कमजोर देखिन्छ ।
- अभिभावकहरुमा विद्यालयबाट सरसफाइ सम्बन्धी सचेतना प्रवाहमा कमी रहेको छ ।
- साना बालबालिकाहरुमा शौचालय प्रयोग गर्ने सम्बन्धी सीपको अभाव छ ।
- संस्थागत विद्यालय र क्याम्पस, कलेज र प्राविधिक शिक्षालयहरुमा कार्यक्रम ब्यबस्थित रुपमा संचालन गर्न र ती संस्थामा रहेका सरसफाइ सुबिधाको अनुगमन तथा नीरिक्षण प्रभावकारी बनाउन सकिएको छैन ।

सम्भावना

- विद्यमान शिक्षा ऐन तथा नियमावली अनुशारसरसफाइ सम्बन्धी स्थानीय पाठक्रम निर्माण गरी जिल्लाभरी कार्यान्वयन गर्न सकिने ।
- शिक्षकहरुको कार्य सम्पादन मुल्यांकनमा विद्यालय तथा समुदाय सरसफाइको क्षेत्रमा गरेको कार्यलाई आधार मान्न सकिने ।
- विद्यालयको सरसफाइ प्रवर्द्धन र बालबालिकाहरुमा सरसफाइ बानीको प्रवर्द्धन गर्नका लागि जिल्लामा रहेका बाल क्लव, रेडक्रस सर्कल, स्काउट, विद्यालय ब्यवस्थापन समिति, शिक्ष अविभावक संघ जस्ता संगठन र संजालहरुलाई परिचालन गर्न सकिने ।
- शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा सरसफाइलाई एकीकृत र प्रयोगात्मक बनाउन सकिने ।
- सरसफाइमा विद्यालयहरु मार्फत अभिभावकहरुलाई परिचालन गर्न सकिने ।
- नगरपालिका र गाविसले विद्यालयलाई सरसफाइको प्रचार प्रसारमा उपयोग गर्न सक्ने ।
- बालबालिका परिवर्तनका बाहक भएकोले उनीहरु मार्फत समुदायको सरसफाइको अवस्थामा समेत परिवर्तन गराउन सकिने ।
- विद्यालय स्थायी संस्था भएकोले यस मार्फत संचालन गरिने कार्यक्रमहरु कम खर्चमा धेरै प्रतिफल दिने सक्ने र कार्यक्रमले निरन्तरता पाउँछ ।

घ) अपेक्षित उपलब्धिहरु

विद्यालय सरसफाइमा ३ वर्षभित्र के परिवर्तन ल्याउने अपेक्षा राख्ने ??

उपलब्धि नं. १ सबै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरु, सबै प्रकारका क्याम्पस एवं कलेजहरु, प्राविधिक

शिक्षलयहरु र विश्व विद्यालयका शौचालयहरु बालमैत्री र लैंगिकमैत्री भएका हुनेछन् भने अब नयाँ बन्ने संरचनामा लैंगिक मैत्री सुविधा पनि व्यवस्था गरिनेछ ।

उपलब्धि नं. २ सबै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरु, सबै प्रकारका क्याम्पस एवं कलेजहरु, प्राविधिक शिक्षलयहरु र विश्व विद्यालयमा खानेपानीको व्यवस्था हुनेछ भने शौचालयहरु नियमित सरसफाइ गरी प्रयोग योग्य हुनेछ ।

उपलब्धि नं. २ सम्पूर्ण विद्यालयहरु पूर्णसरसफाइ क्षेत्रको रुपमा विकसित भएको हुनेछ ।

उपलब्धि नं. ३ सम्पूर्ण विद्यालयमा स्वस्थकर बानी व्यवहार अपनाउने गरिएको हुनेछ ।

उपलब्धि नं ४ : विद्यालयहरुले गाबिस तथा नगरपालिकालाई पूर्णसरसफाइ स्थापनामा प्रभावकारी रुपमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएका हुनेछन् ।

ड) कार्य योजना

५ वर्षको कार्ययोजना			
क्र.सं.	क्रियाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
उपलब्धि नं. १ : सम्पूर्ण विद्यालयहरुका शौचालयहरु बालमैत्री र लैंगिकमैत्री भएका हुनेछन्			
क	इन्सिनेरेटर (चिम्नी) सुविधा सहित शौचालय मर्मत तथा निर्माण	शौचालय संख्या	फोटो, प्रतिवेदन
ख	सबै विद्यालयमा सुरक्षित खानेपानीको व्यवस्था	खानेपानी सुविधा	
ग	साबुन पानीले हात धुनेको स्थानको निर्माण र प्रयोग	बेसिन र साबुन	फोटो र प्रतिवेदन
घ	सबै शिक्षण संस्थाहरुको सरसफाइ र सरसफाइ सुविधाको अवस्थाको सर्वेक्षण, विश्लेषण र योजना तर्जुमा	सर्वेक्षणको सारंश विवरण	प्रतिवेदन
उपलब्धि नं. २ : सम्पूर्ण विद्यालयहरु पूर्णसरसफाइ क्षेत्रको रुपमा विकसित भएको हुनेछ ।			
क	फोहोर व्यवस्थापन (डस्टबिनको व्यवस्था, फोहोर फाल्ने सुविधाको व्यवस्था, सरसफाइ सामग्रीको व्यवस्था	डस्टबिन, खाडल, डष्टबिन, सरसफाइ सुविधा	सरसफाइ र स्वच्छताका आधारभूत मापदण्डहरु
ख	हात धुनेस्थान र नियमित साबुनको व्यवस्था र प्रयोग अभियान	हात धुने स्थान र सामग्री	
ग	फूलबारी एवं करेसाबारी निर्माण	क्षेत्रफल	
घ	अतिरिक्त क्रियाकलाप र सरसफाइ सम्बन्धी गतिविधी सञ्चालन	क्रियाकलाप संख्या	
ड	हात धुने, चर्पी प्रवर्द्धन, राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताह, विभिन्न दिवस मनाउने अभियान संचालन	अभियानहरु	प्रतिवेदन, फोटो
उपलब्धि नं. ३ : प्रत्येक विद्यार्थीहरुले स्वस्थकर बानी व्यवहार अपनाउने गरेका हुनेछन् ।			
क	सरसफाइ सम्बन्धी विद्यालयमा	निर्मित आचारसंहिताको	आचारसंहिता अनुगमन

	आचारसंहिता निर्माण र कार्यान्वयन	प्रतिलिपी	
ख	सरसफाइको लागि जिम्मेवारी विभाजन र पालो पद्धति (Monitor System)	कक्षागत मनिटरहरु	
ग	बाल क्लब, जुरेस, स्काउट, इकोक्लब गठन र परिचालन	क्लबहरुको संख्या र गठन मिति	माइन्ट्युट, रजिस्टर
घ	साप्ताहिक रूपमा विद्यार्थीहरुको सरसफाइ अवलोकन (कक्षा शिक्षक र विद्यार्थीबाट)	विद्यार्थीहरुको व्यक्तिगत सरसफाइको अवस्था	कार्य योजना र प्रतिवेदन
ङ	स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन	स्थानीय पाठ्यक्रमको अवस्था	प्रकाशित स्थानीय पाठ्यक्रम
च	विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम	विद्यालयमा कक्षा संचालन	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको योजना र प्रतिवेदन
छ	क्षमता विकास कार्यक्रम -शिक्षक तालिम, जागृतिमूलक तालिमहरु	तालिम प्राप्त जनसंख्या	प्रतिवेदन
भ			

उपलब्धी नं. ४ : विद्यालयहरुले गाबिस तथा नगरपालिकालाई पूर्णसरसफाइ स्थापनामा प्रभावकारी रूपमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएका हुनेछन्

क	विद्यालय व्यवस्थापन समिति, अभिभावक शिक्षक संघ, अभिभावक बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम	अन्तरक्रिया संख्या र मिति	अन्तरक्रियाको प्रतिवेदन, उपस्थिती रेकर्ड
ख	समुदायमा सरसफाइ जागृतिमूलक कार्यक्रम	कार्यक्रम पटक वा संख्या	फोटो, प्रतिवेदन
ग	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र, गृहिणी विद्यालय, अनौपचारिक कक्षा परिचालन	कार्यक्रम सञ्चालक सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	प्रतिवेदन
घ	समुदायमा सरसफाइ प्रवर्द्धन अभियान संचालन र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण	अभियान संख्या	प्रतिवेदन
ङ	विद्यालय सेवा क्षेत्रलाई पूर्ण सरसफाइ घोषणा	नमुना टोल संख्या	प्रतिवेदन, सूचना

कार्य योजना

क.स.	क्रियाकलाप	एकाइ	अनुमानित लक्ष	कार्यान्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवा र संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		
उपलब्धी नं. १ : सम्पूर्ण विद्यालयहरुका शौचालयहरु बालमैत्री र लैंगिकमैत्री भएका हुनेछन्										
क	इन्सिनेरेटर (चिम्नी) सुविधा सहित शौचालय मर्मत तथा निर्माण	शिक्षालय	१५०	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	खानेपानी, जिबिस, दातृ निकाय
ख	सबै विद्यालयमा सुरक्षित खानेपानीको व्यवस्था	शिक्षालय	१००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	खानेपानी, जिबिस, दातृ निकाय

ग	साबुन पानीले हात धुनेको स्थानको निर्माण र प्रयोग	शिक्षालय	३००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	खानेपानी, जिबिस, दातृ निकाय, प्यावसन/एन प्यावसन
घ	सबै शिक्षण संस्थाहरुको सरसफाइ र सरसफाइ सुविधाको अवस्थाको सर्वेक्षण, विश्लेषण र योजना तर्जुमा	सर्भेक्षण	४००	ॐ		ॐ		ॐ	जिशिका	खानेपानी, जिबिस, दातृ निकाय, युनिसेफ
उपलब्धी नं. २ : सम्पूर्ण बिद्यालयहरु पूर्णसरसफाइ क्षेत्रको रुपमा विकसित भएको हुनेछ ।										
क	फोहोर ब्यवस्थापन (डस्टबिनको ब्यवस्था, फोहोर फाल्ने सुविधाको ब्यवस्था, सरसफाइ सामग्रीको ब्यवस्था	शिक्षालय	४००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	गाविस, प्यावसन /एन प्यावसन
ख	हात धुनेस्थान र नियमित साबुनको ब्यवस्था र प्रयोग अभियान	शिक्षालय	४००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	गाविस, प्यावसन/एन प्यावसन
ग	फूलबारी एवं करेसाबारी निर्माण	शिक्षालय	३००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	गाविस, प्यावसन/एन प्यावसन
घ	अतिरिक्त क्रियाकलाप र सरसफाइ सम्बन्धी गतिविधी सञ्चालन	शिक्षालय	४५०	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	गाविस, प्यावसन/एन प्यावसन
ङ	हात धुने, चर्पी प्रवर्द्धन, राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताह, विभिन्न दिवस मनाउने अभियान संचालन	शिक्षालय	४५०	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	गाविस, प्यावसन/एन प्यावसन
उपलब्धी नं. ३ : प्रत्येक बिद्यार्थीहरुले स्वस्थकर बानी ब्यवहार अपनाउने गरेका हुनेछन् ।										
क	सरसफाइ सम्बन्धी विद्यालयमा आचारसंहिता निर्माण र कार्यान्वयन	शिक्षालय	५००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	VWASH CC/DWA SHCC/DE O
ख	सरसफाइको लागि जिम्मेवारी विभाजन र पालो पद्धति (Monitor System)	शिक्षालय	५००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	VWASH CC/DEO
ग	बाल क्लब, जुरेस, स्काउट, इकोक्लब गठन र परिचालन	विद्यालय	४००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	VWASH CC/DEO
घ	साप्ताहिक रुपमा विद्यार्थीहरुको सरसफाइ	सवद्यालय	५००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	VWASH CC/DEO

	अवलोकन (कक्षा शिक्षक र विद्यार्थीबाट)									
ड	स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन	विद्यालय	१	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC
च	विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम	प्रा. वि.	५०	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	DWASH CC
छ	क्षमता विकास कार्यक्रम -शिक्षक तालिम, जागृतिमूलक तालिमहरु	शिक्षालय		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC
उपलब्धी नं. ४ : विद्यालयहरुले गाबिस तथा नगरपालिकालाई पूर्णसरसफाइ स्थापनामा प्रभावकारी रूपमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएका हुनेछन										
क	SLTS को अवधारणा अनुसार विद्यालय व्यवस्थापन समिति, अभिभावक शिक्षक संघ, अभिभावक बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम	वि.व्य. स.	३००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC/Donor
ख	SLTS को अवधारणा अनुसार समुदायमा सरसफाइ जागृतिमूलक कार्यक्रम	विद्यालय सेवा क्षेत्र	३००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC/Donor
ग	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र, गृहिणी विद्यालय, अनौपचारिक कक्षा परिचालनका लागि सहजकर्ताहरुको क्षमता विकास	अध्ययन केन्द्र	१००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC/Donor
घ	समुदायमा सरसफाइ प्रवर्द्धन अभियान संचालन र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण	विद्यालय सेवा क्षेत्र	४००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC
ड	विद्यालय सेवा क्षेत्रलाई पूर्ण सरसफाइ घोषणा	विद्यालय सेवा क्षेत्र	४००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिशिका	DWASH CC/VWA SHCC/V DC

छ) जोखिम ब्यबस्थापन

सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणको उपाय
<ul style="list-style-type: none"> वजेटको अभाव हुन सक्ने । कमजोर अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण र समन्वयको अभाव । 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय साधन र स्रोतको परिचालन र विद्यालयको नियमित कार्यक्रममा सरसफाइ कार्यक्रमलाई समावेश गर्ने ।

	<ul style="list-style-type: none"> ● स्व अनुगमनलाई बढी जोड दिने । स्रोत केन्द्रलाई बढी परिचालन गर्ने ।
--	---

सरोकार क्षेत्र नं. २: पूर्ण सरसफाइ युक्त ग्रामीण समुदाय

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र: पूर्ण सरसफाइ युक्त समुदायको लक्षित वर्ग ३६ गाविसका सम्पूर्ण व्यक्ति र समुदाय हुनेछ ।

ख) हालको अवस्था वा सबल र कमजोर पक्ष:

पक्की ८५ प्रतिशत, र कच्ची शौचालय १५ प्रतिशत शौचालय रहेको छ भने ५० प्रतिशत भन्दा बढी घरहरुमा हात धुने सुविधा व्यवस्था छ । दुवै नगर र ३८ वटै गाविसमा गाविस स्तरीय सरसफाइ समिति गठन भएका छन् भने खुला दिसा मुक्त घोषणा पछि त्यसको पुनर्गठन भएको छैन, स्पष्ट कार्यविधि छैन र रणनीतिक योजना पनि छैन । प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली क्रियाशिल बनाउन सकिएको छैन । मानिसहरुको सरसफाइ सम्बन्धी आनीबानीमा ठूलो परिवर्तन ल्याउन आवश्यक छ । ठोस फोहोर व्यवस्थापन नगर र गाविस तहमा नै राम्रो छैन । विशेष गरी नगरको ठोस फोहोरको व्यवस्था दुःख लाग्दो छ । मानिसहरुमा चेतनाको स्तर राम्रो छ ।

ग) समस्या र सम्भावनाहरुको विश्लेषण:(आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक तथा अन्य)

घ) अपेक्षित उपलब्धिहरु

उपलब्धि नं. १ समुदायका सबै घर परिवारले शौचालयको स्तरन्तोति गरी प्रयोग पूर्णरूपमा गरेका हुनेछन् ।

उपलब्धि नं. २ खुल्ला रुपमा फोहोर फाल्ने प्रवृत्तिको नियन्त्रण र न्युनिकरण भएको हुनेछ ।

ड) कार्ययोजना

३ वर्षको कार्ययोजना			
क्र.सं.	उपलब्धी र क्रियाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
पहिलो वर्ष आ.ब २०६८/ ६९ भित्र गरिनु पर्ने क्रियाकलापहरु : उपलब्धि : ९० प्रतिशतले पक्की शौचालय प्रयोग गरेको , स्थानिय स्तरमा सरोकारवालाहरुको क्रियाशिलता बढेका हुनेछ ।			
क	गाविस तथा वडा स्तरमा वास समन्वय समिति गठन वा पुर्नगठन गर्ने र सशक्तिकरण गर्ने ।	नवगठित वास समन्वय समितिको नामावली	माइन्चुट र जिविसलाई पेश गरेको प्रतिवेदन
ख	गाविस स्तरमा सरोकारवालाहरुको पहिचान तथा विश्लेषण गरी जिम्मेवारी बाँडफाड गर्ने ।	सरोकारवालाहरुको विश्लेषण र कार्यविभाजन गरेको मिति र उपलब्धी	सरोकारवालाहरुको नामावली र कार्यविभाजन तालिका
ग	गाविस स्तरीय वास कार्ययोजना निर्माण कार्यशाला ।	कार्यशाला मिति, उपस्थिति रेकर्ड	प्रतिवेदन तथा कार्य योजना
घ	अनुगमन तथा मुल्यांकन समिति गठन	गठन मिति र	समितिको नामावली रेकर्ड

		उपस्थिति रेकर्ड	
घ	आर्थिक तथा मानव संसाधन पहिचान, व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्ने	बैठकको प्रतिलिपी	स्रोतहरुको सूची
ङ	पूर्ण सरसफाइका सूचक तयारी कार्यशाला	कार्यशाला मिति र सहभागी संख्या	तयार पारिएको सूचकहरु
च	स्वच्छ पिउनेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने क्रियाकलापहरु	क्रियाकलाप संख्या र सञ्चालन मिति	प्रतिवेदन तथा माइन्सुट रेकर्ड
छ	चर्पीको स्तरोन्नति : पक्की चर्पी निर्माण, मर्मत संभार	थप निर्माण वा सुधार भएका पक्की चर्पी संख्या	पक्की चर्पी बनाउनेहरुको नामावली, सहयोग उपलब्ध गराएको भए सो को विवरण, अनुगमन समूहको प्रतिवेदन
ज	नियमित अनुगमन तथा मुल्यांकन र पृष्ठपोषण	विद्यालय तथा वडा स्तरमा भ्रमण गरेको मिति तथा संख्या	अनुगमन प्रतिवेदन
झ	प्लाष्टिक बिस्थापन अभियान, फोहोर व्यवस्थापन	प्लाष्टिक बिस्थापित टोल संख्या	प्लाष्टिक बिस्थापित टोलहरुको नामावली
ञ	जिल्ला, गाविस तहमा जनशक्ति विकास कार्यक्रम	जिल्ला वास स्रोत समूह, गाविस स्तरीय वास तालिम प्राप्त जनशक्ति	स्रोत समूहको रोष्टर, प्रतिवेदन
<p>दोस्रो बर्ष आ.ब २०६९/ ७० भित्र गरिनु पर्ने क्रियाकलापहरु : उपलब्धि : ९७ प्रतिशतले पक्की शौचालय प्रयोग गरेको , वातावरणीय सरसफाइ र जनस्वास्थ्यमा उल्लेखनिय सुधार आएको हुनेछ</p>			
क	पहिलो बर्षको क्रियाकलापहरु तथा प्रगतीको समिक्षा गरी कार्ययोजना तयार पार्ने	समिक्षा बैठक तथा कार्यशालाको मिति तथा उपस्थित संख्या	कार्यशालाको प्रतिवेदन
ख	अनुगमन तथा मुल्यांकन र पृष्ठपोषणको निरन्तरता	अनुगमन तथा मुल्यांकन गरिएको संख्या	अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिले दिएको प्रतिवेदन
	पक्की चर्पी निर्माण : वायो ग्याँस, इकोसान चर्पी प्रवर्धन	चर्पी संख्या	गाविसको तथ्यांक, प्रतिवेदन
ग	पूर्णसरसफाइ गौरव यात्रा, सरसफाइ नमुना घर तथा व्यक्तिलाई कदर	पूर्ण सरसफाइ स्थापना भएका टोल संख्या	पूर्णसरसफाइ क्षेत्र घोषणा भएको समयको प्रतिवेदन, फोटो आदि
घ	सरसफाइ अभियानहरु सञ्चालन	अभियान संख्या र सहभागी	अभियान सञ्चालन गरिदाको फोटोहरु, प्रतिवेदन
ङ	गाविस स्तरीय सरसफाइ प्रतियोगिता सञ्चालन	प्रतियोगिता संख्या	प्रतियोगिताको प्रतिवेदन
च	खानेपानीको गुणस्तर तथा सुद्धिकरण	कार्यक्रम संख्या,	प्रतिवेदन, फोटो तथा

	विधिबारे सचेतना मूलक कार्यक्रम सञ्चालन	सहभागी संख्या	प्रतिवेदन
छ	शौचालयमा पानीको उपलब्धता	ट्युववेल, धारा वा हिलटैक संख्या	प्रतिवेदन, फोटो, प्रत्यक्ष अवलोकन
तेस्रो बर्ष आ.ब २०७० /७१ भित्र गरिनु पर्ने क्रियाकलापहरु : उपलब्धी : शत प्रतिशतको पक्की चर्पीमा पहुँच, मान इज्जत प्रतिष्ठामा बृद्धि, जीवनस्तरमा सुधार			
क	अघिल्ला बर्षको क्रियाकलापहरु तथा प्रगतीको समिक्षा गरी कार्ययोजना तयार पार्ने	समिक्षा बैठक तथा कार्यशालाको मिति तथा उपस्थित संख्या	कार्यशालाको प्रतिवेदन
ख	सम्पूर्ण घरपरिवारहरुलाई पक्की शौचालयमा पहुँच पुर्याउने	नयाँ बनेका चर्पी संख्या	प्रतिवेदन, गाबिसको तथ्यांक
ग	सरसफाइ कोषहरुको परिचालन गरी पूर्णसरसफाइ र आय आर्जनमा बढोत्तरी गर्ने	सरसफाइ कोषको परिचालन पद्धति, कोषबाट रकम लिएर आय आर्जनमा प्रयोग गर्नेहरुको संख्या	सरसफाइ कोष परिचालन नीति, सरसफाइ कोषबाट रकम लिनेहरुको नामावली रकेर्ड
घ	अनुगमन तथा मुल्यांकन र पृष्ठपोषणको निरन्तरता	अनुगमन तथा मुल्यांकन गरिएको संख्या	अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिले दिएको प्रतिवेदन
ङ	सरसफाइ चेतनामूलक अभियान तथा प्रतियोगिताहरु सञ्चालन	अभियान र प्रतियोगिता संख्या, र सहभागीता संख्या	प्रतिवेदन, फोटोहरु
च	सहज रुपमा शौचालय तथा घरायसी प्रयोजनको लागि पानीको उपलब्धता गराउने	नयाँ निर्माण तथा मर्मत भएका धारा ट्युववेल संख्या	
छ	पूर्णसरसफाइ टोल घोषणा र उत्कृष्ट काम गर्नेहरुलाई कदर सम्मान	पूर्णसरसफाइ गाबिस संख्या	पूर्ण सरसफाइ घोषणा भएका गाबिसहरु र घोषणा मिति सम्मानित हुनेहरुको नामावली, फोटोहरु, जिल्ला वास ससलाई प्राप्त भएको पत्र, प्रतिवेदन
२.५	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयबाट आमा समूहको बैठक -म.स्वा.स्व. बाट संचालन	बैठक संख्या	माइन्युट
	जोखिम तथा प्रकोप व्यवस्थापन कार्यक्रम	कार्यक्रम	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो

कार्य योजना

क.स.	क्रियाकलाप	एकाइ	अनुमानित लक्ष	कार्यान्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवार संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		

	उपलब्धी नं. १:									
क	गाविस तथा वडा स्तरमा वास समन्वय समिति गठन वा पुर्नगठन गर्ने र सशक्तिकरण गर्ने । विभिन्न उपसमितिहरु गठन गर्ने (अनुगमन तथा मुल्यांकन, विद्यालय सरसफाइ, अन्य)	नपा र गाविस	३८	३८	३८	३८	३८	३८	MWA SHCC/ Municipality	
ख	गाविस स्तरीय वास कार्ययोजना निर्माण कार्यशाला र नियमित वार्षिक समिक्षा बैठक	कार्यशाला	३६	१८	१८	३६	३६	३६		
ग	पूर्ण सरसफाइ अभियानको लागि मिडिया परिचालन	गाविस	३८	३८	३८	३८	३८	३८		
घ	स्वच्छ पिउनेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि अभियान	नपा र गाविस	३८	३८	३८	३८	३८	३८		
घ	चर्पीको स्तरोन्नति :	पक्की चर्पी	१५ प्रतिशत	5%	5%	ॐ	ॐ	ॐ		
ङ	नियमित अनुगमन तथा मुल्यांकन र पृष्ठपोषण	पटक	३६ गाविस र विद्यालय	३६	३६	३६	३६	३६		
च	प्लाष्टिक विस्थापन अभियान, फोहोर व्यवस्थापन अभियान	गाविस	२५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
छ	पूर्णसरसफाइ गौरव यात्रा, सरसफाइ नमुना घर तथा ब्यक्तिलाई कदर	न.पा. गाविस	३८	२	१०	१०	१०	६		
ज	पूर्ण सरसफाइ जिल्ला घोषणा	जिल्ला	१					१		
झ	जिल्ला स्तरीय प्रशिक्षक प्रशिक्षण (योजना निर्माण, पूर्ण सरसफाइ)	जिल्ला स्तरीय तालिम	७	२	२	१	१	१		
ञ	गाविस तरीय प्रशिक्षक प्रशिक्षण (पूर्ण सरसफाइ)	गाविस स्तरीय तालिम	३६	१५	१५	६				

च	जोखिम तथा प्रकोप व्यवस्थापन कार्यक्रम	गाविस	३६	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
---	---------------------------------------	-------	----	---	---	---	---	---	--	--

छ) जोखिम व्यवस्थापन

सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणको उपाय
<ul style="list-style-type: none"> पूर्ण सरसफाइ विकासको कम प्राथमिकतामा पर्न सक्ने । सुकुम्बवासी वस्तीमा पक्की शौचालय बनाउने कानूनी समस्या स्रोतको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक गाविसको रणनीतिक योजना अनुसार स्थानीय निकायको परिषदबाट बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाउने, बडा नागरिक मञ्चदेखि पूर्ण सरसफाइलाई प्राथमिकताको योजनाको रूपमा माग गर्न वातावरण तयार गर्ने । स्थानीय स्रोतको परिचालन अन्य विकाससंग सरसफाइलाई जोडेर अभियान सञ्चालन गर्ने ।

सरोकार क्षेत्र नं. ३: पूर्ण सरसफाइ युक्त सहरी समुदाय

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र: पूर्ण सरसफाइ युक्त सहरी समुदायको लक्षित वर्ग दुवै नगरका सम्पूर्ण व्यक्ति र समुदाय हुनेछ ।

ख) हालको अवस्था वा सबल र कमजोर पक्ष:

पक्की ८५ प्रतिशत, र कच्ची शौचालय १५ प्रतिशत शौचालय रहेको छ भने ५० प्रतिशत भन्दा बढी घरहरूमा हात धुने सुविधा व्यवस्था छ । दुवै नगर र ३६ वटै गाविसमा गाविस स्तरीय सरसफाइ समिति गठन भएका छन् भने खुला दिसा मुक्त घोषणा पछि त्यसको पुनर्गठन भएको छैन, स्पष्ट कार्यविधि छैन र रणनीतिक योजना पनि छैन । प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली क्रियाशिल बनाउन सकिएको छैन । मानिसहरूको सरसफाइ सम्बन्धी आनीबानीमा ठूलो परिवर्तन ल्याउन आवश्यक छ । ठोस फोहोर व्यवस्थापन नगर र गाविस तहमा नै राम्रो छैन । विशेष गरी नगरको ठोस फोहोरको व्यवस्था दुख लाग्दो छ । मानिसहरूमा चेतनाको स्तर राम्रो छ ।

ग) समस्या र सम्भावनाहरूको विश्लेषण: (आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक तथा अन्य)

समस्या:

- फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने
- ल्याण्डफिल्ड साइटको लागि उपयुक्त जग्गा खोज्ने
- सार्वजनिक शौचालय निर्माण र व्यवस्थापन
- अस्थायी व्यवसायी र कामदारको व्यवस्थापन
- व्यवस्थीत तरकारी तथा फलफूल पसलको व्यवस्थापन
- अव्यवस्थीत फूटपाथको व्यवस्थापन

- अव्यवस्थीत टाफिक व्यवस्थापन
- निर्माण भएका शौचालयका प्रयोग र स्तरउन्नती
- अस्पतालजन्य फोहोरहरुको व्यवस्थापन
- उपयुक्त र दक्षजनशक्तिको अभाव

सम्भावना

- घरघरमा कम्पोष्ट च्याम्बर निर्माण गर्ने
- पीपीपी मोडल टोल विकास संस्था परिचालन
- स्थायी सेनेटरी ल्याण्डफिल्ड साइटको व्यवस्था ४.भनपा र रनपाको संयुक्त
- हाटवजार तरकारी वजार फलफूल वजारमा कम्पोष्ट च्याम्बर निर्माण
- अस्पतालजन्य फोहोर व्यवस्थापनका लागि निजी तथा सरकारी अस्पतालहरूसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने
- दाताहरुको सहयोग उपलब्ध हुनसक्ने
- स्थानीय स्तरबाट स्रोत जुटाउन सकिने
- उपयुक्त र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न सकिने

घ) अपेक्षित उपलब्धिहरु

उपलब्धि नं. १: शहरको फोहोर न्यूनीकरण गर्ने, हाल दैनिक २० मे टनमा रहेको फोहोर १० मे टनमा भरेको छ ।

उपलब्धि नं. २: भनपा र रनपा गरी दसवटा सार्वजनिक शौचालय निर्माण भइ व्यवस्थित रुपमा संचालनमा छ ।।

उपलब्धि नं. ३: सबै घरघुरीहरुले पक्की शौचालयको प्रयोग गरेका छन् ।

कार्य योजना:

३ वर्षको कार्ययोजना			
क्र.सं.	उपलब्धी र क्रियाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
	उपलब्धी नं. १: शहरको फोहोर न्यूनीकरण गर्ने, हाल दैनिक २० मे टनमा रहेको फोहोर १० मे टनमा भरेको छ ।		
क	पीपीपी मोडलमा आधारित पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना तर्जुमा र समिक्षा	रणनीतिक योजना संख्या समिक्षा गोष्ठी संख्या	रणनीतिक योजना समिक्षा गोष्ठी प्रतिवेदन
ख	घरघरमा कम्पोष्ट च्याम्बर बनाउने, फोहोरहरुको वर्गीकरण गर्ने अभियान	कम्पोष्ट च्याम्बरको संख्या	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
ग	तरकारी, फलफूल र हाटवजारमा कम्पोष्ट च्याम्बर निर्माण गर्ने, (भनपा ४ र रनपा २ गरी ६ ठाउँमा)	कम्पोष्ट च्याम्बर संख्या	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
घ	पाँच वर्षमा पाँच हजार कम्पोष्ट च्याम्बर	र कम्पोष्ट च्याम्बर संख्या	प्रतिवेदन, समाचार,

	निर्माण गर्ने		फोटो
ड	ब्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी BCC सामग्री प्रकाशन	BCC सामग्री संख्या	पोष्टर
उपलब्धि नं. २: भनपा र रनपा गरी दसवटा सार्वजनिक शौचालय निर्माण भइ व्यवस्थित रूपमा संचालनमा छ ।			
क	भनपामा ७ र रनपामा ३ वटा गरी जम्मा १० वटा सार्वजनिक शौचालयहरु निर्माण गर्ने	सार्वजनिक शौचालय संख्या	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
ख	सार्वजनिक शौचालय ब्यवस्थापन तालिम	जनशक्ति	प्रतिवेदन, हाजिरी
ग	अनुगमन र सुपरिवेक्षण	अनुगमन भ्रमण	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
घ	सार्वजनिक शौचालय सरसफाइ प्रतियोगिता	प्रतियोगिता	प्रतिवेदन
उपलब्धि नं. ३: सवै घरधुरीहरुले पक्की शौचालयको प्रयोग गरेका छन् ।			
क	शौचलहरुको स्तरोन्नती अभियान	पक्की शौचालयको संख्या	प्रतिवेदन, शौचालय
ख	नगरस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिको पुनर्गठन र परिचालन	समन्वय समिति	भेलाको निर्णय प्रतिलिपी
ग	टोल समितिको क्षमता विकास गरी पूर्ण सरसफाइको लागि परिचालन ।	परिचयात्मक गोष्ठी र सहभागी संख्या	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
घ	नगर र वडास्तरमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी जनशक्ति तयारी र परिचालन ।	MTOT, TOT, Basic Training को सहभागी संख्या	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो
च	जोखिम तथा प्रकोप ब्यवस्थापन कार्यक्रम	कार्यक्रम	प्रतिवेदन, समाचार, फोटो

कार्य योजना:

क.स.	क्रियाकलाप	एकाइ	अनुमानित लक्ष	कार्यान्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवार संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		
	उपलब्धी नं. १: शहरको फोहोर न्यूनीकरण गर्ने, हाल दैनिक २० मे टनमा रहेको फोहोर १० मे टनमा भरेको छ ।									
क	पीपीपी मोडलमा आधारित पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना तर्जुमा र समिक्षा	नपा	२	२	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	MWAS HCC/Municipality	DWAS HCC
ख	घरघरमा कम्पोष्ट च्याम्बर बनाउने, फोहोरहरुको वर्गीकरण गर्ने अभियान	नपा	२	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC
ग	तरकारी, फलफूल र हाटवजारमा कम्पोष्ट च्याम्बर निर्माण गर्ने, (च्याम्बर	६	२	२	२			Municipality	M/DW ASHC

	भनपा ४ र रनपा २ गरी ६ ठाउँमा)										
घ	पाँच वर्षमा पाँच हजार कम्पोष्ट च्याम्बर निर्माण गर्ने	च्याम्बर	५०००	५००	१०००	१०००	१०००	१५००	Municipality	M/DW ASHC C	
ङ	ब्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी BCC सामग्री प्रकाशन	पोष्टर	१००००		१००००				Municipality	M/DW ASHC C	
उपलब्धि नं. २: भनपा र रनपा गरी दसवटा सार्वजनिक शौचालय निर्माण भइ व्यवस्थित रूपमा संचालनमा छ ।											
क	भनपामा ७ र रनपामा ३ वटा गरी जम्मा १० वटा सार्वजनिक शौचालयहरू निर्माण गर्ने	सार्वजनिक शौचालय	१०	२	२	२	२	२	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
ख	सार्वजनिक शौचालय ब्यवस्थापन तापलम	तालिम	१		१	१			Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
ग	अनुगमन र सुपरिवेक्षण	अनुगमन	१०	२	२	२	२	२	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
घ	सार्वजनिक शौचालय सरसफाइ प्रतियोगिता	प्रतियोगिता			१		१		Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
उपलब्धि नं. ३: सबै घरधुरीहरूले पक्की शौचालयको प्रयोग गरेका छन् ।											
क	शौचलहरूको स्तरोन्नती अभियान	शौचालय	१०००	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
ख	नगरस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिको पुनर्गठन र परिचालन	समिति	२	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
ग	टोल समितिको क्षमता विकास गरी पूर्ण सरसफाइको लागि परिचालन ।	परिचयात्मक गोष्ठी	५०	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
घ	नगर र वडास्तरमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी जनशक्ति तयारी र परिचालन ।	MTOT, TOT, Basic Training	४	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC C/Donor	
ङ	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन	१			ॐ					

		भ्रमण								
च	जोखिम तथा प्रकोप व्यवस्थापन कार्यक्रम	कार्यक्रम	१	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	Municipality	M/DW ASHC C/Donor

छ) जोखिम व्यवस्थापन

सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणको उपाय
पूर्ण सरसफाइ नगरपालिकाको मुख्य प्राथमिकतामा नपर्न सक्छ ।	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित वातावरण सरसफाइ शाखामा कार्यक्रमलाई राखी विद्यमान वातावरणीय सरसफाइ कार्यक्रमसंग जाडी सञ्चालन गर्ने ।

सरोकार क्षेत्र नं.४ कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरुमा खानेपानी र सरसफाइ:

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र:

यस सरोकारले जिल्ला, नगर र गाबिसका सबै सरकारी, गैर सरकारी र निजि क्षेत्रका कार्यालय र त्यहाँ आउने सेवा ग्राहीहरुलाई लक्षित गरेकोछ ।

ख) हालको अवस्था वा सबल र कमजोर पक्ष:

सबल पक्ष

- अधिकांश सरकारी कार्यालयहरुको आफ्नै भवन,
- शौचालय लगायतका भौतिक संरचना तथा सुविधा
- अधिकांश कार्यालयहरुमा सहज पहुँच
- स्रोतको अभाव नभएको
- दरबन्दी अनुसारका कर्मचारीहरु रहेको
- अधिकांश कर्मचारीहरुलाई सरसफाइ सम्बन्धी ज्ञान भएको
- सरसफाइलाई हरेक तहमा महत्व दिइएको

कमजोर पक्ष

- कार्यालयको शौचालय र परिसरको सरसफाइमा ध्यान दिनु पर्ने ।
- सेवाग्राही तथा कर्मचारीहरुले समेत उपलब्ध सरसफाइ सुविधाको उचित रूपमा प्रयोग गर्नु पर्ने
- अत्यधिक जनसम्पर्क हुने कार्यालयहरु जस्तै मालपोत, जिल्ला प्रशासन, अस्पताल आदिमा सरसफाइ सम्बन्धी सुविधा हुनु पर्ने
- उपलब्ध सुविधाहरु बालमैत्री, अपाङ्गपनमैत्री र लैंगिकमैत्री हुनु पर्ने

ग) अपेक्षित उपलब्धिहरु

उपलब्धि नं. १ तीन वर्षभित्र सम्पूर्ण कार्यालयहरुमा प्रयोगकर्तामैत्री शौचालय, खानेपानी र हात धुने व्यवस्था भएको हुनेछ ।

उपलब्धि नं. २ सबै कार्यालयहरुमा आआफ्नो कार्यालयको व्यवस्थापनका साथै रंगरोगन र बगैचा व्यवस्थित भएको हुनेछ ।

उपलब्धि नं. ३ सम्पूर्ण कर्मचारीहरुको सरसफाइ सम्बन्धि व्यवहारमा परिवर्तन आएको हुनेछ ।

घ) कार्ययोजना

३ वर्षको कार्ययोजना			
क्र.सं.	उपलब्धी र क्रियाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
उपलब्धि नं. १ तीन वर्षभित्र सम्पूर्ण कार्यालयहरुमा प्रयोगकर्तामैत्री शौचालय, खानेपानी र हात धुने व्यवस्था भएको हुनेछ ।			
१.१	कार्यालय प्रमुख स्तरमा सचेतना प्रतिबद्धता, अवस्था विश्लेषण, कार्यालयगत सरसफाइ सम्बन्धी योजना निर्माण	कार्य योजना बैठकको माइन्ट	बैठक संख्या, प्रतिलिपीहरु कार्य योजना
१.२	कार्यालय प्रमुखहरुको बैठक र कार्यालयमा स्टाफ बैठक	बैठक संख्या	माइन्ट

१.३	सेवाग्राहीलाई समेत हुनेगरी, ● कार्यालयमा शौचालयको व्यवस्था ● खानेपानीको व्यवस्था	शौचालयको प्रयाप्तता खानेपानी सुबिधा हातधुने वेसिन	बनेका तथा प्रयोगमा रहेका संरचना फोटो अनुगमन तथा अन्य प्रतिवेदन
स्वास्थ्य संस्थाहरुको लागि			
१.४	जिल्ला भरिका स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानी र शौचालयको व्यवस्था	प्रयोगकर्तामैत्री शौचालय खानेपानी सुबिधा	डिजाइन फोटो
१.५	जिल्ला भरिका स्वास्थ्य संस्थामा इन्सीनेरेटर निर्माण	इन्सीनेरेटर संख्या	डिजाइन
उपलब्धी नं.२. सबै कार्यालयहरुमा आआफ्नो कार्यालयको व्यवस्थापनका साथै रंगरोगन र बगैचा व्यवस्थित भएको हुनेछ ।			
२.१	कार्यालय परिसरको सरसफाइ	फूलबारी, डस्टवीन फोहोर फाल्ने ठाउँ सरसफाइ सामग्री	बनेका तथा प्रयोगमा रहेका संरचना फोटो अनुगमन तथा अन्य प्रतिवेदन
२.२	कार्यालयको सरसफाइ र रंगरोगन	रंगरोगन लगाएको पटक	कार्यालयको भूयाल, ढोका, भित्ताहरुको सरसफाइको अवस्था देखिने फोटो, प्रतिवेदन
२.३	कार्यालयमा बगैचा तथा फूलबारी निर्माण	बगैचा तथा फूलबारी निर्माण गर्ने कार्यालय संख्या	प्रतिवेदन, फोटोग्राफ
उपलब्धी नं.३ सम्पूर्ण कर्मचारीहरुको सरसफाइ सम्बन्धि व्यवहारमा परिवर्तन आएको हुनेछ ।			
३.१	व्यवहार परिवर्तन गर्ने प्रवर्धनात्मक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने (कर्मचारीहरु बीच सरसफाइ सम्बन्धी प्रतियोगिता)	कार्यालयको सरसफाइ र खानेपानी संरचनाहरुको अवस्था सरसफाइ आचारसंहिता	अवलोकन तथा अनुगमन सरसफाइ आचारसंहिता टाँस गरिएको, अनुगमन प्रतिवेदन
३.२	हात धुने स्थान र नियमित साबुनको व्यवस्था	हात धुने स्थान र नियमित साबुनको व्यवस्था	हात धुने स्थान र नियमित साबुनको व्यवस्था
३.३	स्वास्थ्य संस्था प्रमुख हरूको बैठकमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी छलफल तथा समिक्षा र कार्य योजना निर्माण ।	बैठक संख्या	माइन्युट
३.४	सरसफाइको अवस्थाको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाहरुको मुल्यांकन गरी पुरस्कृत र सम्मान कार्यक्रम	मुल्यांकन प्रतिवेदन	मुल्यांकन प्रतिवेदन
३.५	सरसफाइमा उत्कृष्ट कार्यालयको छनोट गरी वार्षिक रुपमा पुरस्कृत	मुल्यांकन प्रतिवेदन	मुल्यांकन प्रतिवेदन
३.६	कार्यालय सहयोगीहरुको क्षमता विकास र कार्य विवरण तयारी, कार्यान्वयन,	तालिम तथा प्रशिक्षण कार्य विवरण	हाजीरी, तालिम प्रतिवेदन कार्यविवरण

	अनुगमन		
३.७	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण	प्रतिवेदन

कार्य योजना

क.स.	क्रियाकलाप	एकाइ	अनुमानित लक्ष	कार्यान्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवार संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		
	उपलब्धि नं. १ तीन वर्षभित्र सम्पूर्ण कार्यालयहरूमा प्रयोगकर्तामैत्री शौचालय, खानेपानी र हात धुने ब्यवस्था भएको हुनेछ									
१.१	कार्यालय प्रमुख स्तरमा सचेतना प्रतिबद्धता, अवस्था सर्भेक्षण एवं विश्लेषण	पटक	हरेक कार्यालयमा वार्षिक एक पटक						DWAS HCC एवं जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सम्बन्धित कार्यालय
१.२	कार्यालय प्रमुखहरूको बैठक र कार्यालयमा स्टाफ बैठक	त्रैमासिक	२०	४	४	४	४	४	जिल्ला प्रशासन कार्यालय र सम्बन्धित कार्यालय	DWAS HCC
१.३	सेवाग्राहीलाई समेत हुनेगरी कार्यालयमा <ul style="list-style-type: none"> शौचालयको ब्यवस्था खानेपानीको ब्यवस्था 	वटा	हरेक कार्यालयमा	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	सम्बन्धित कार्यालय	DWAS HCC/V WASHC C/DDC/VDC
	स्वास्थ्य संस्थाहरूको लागि									
१.४	जिल्ला भरिका स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानी र शौचालयको ब्यवस्था	वटा	हरेक कार्यालयमा	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	सम्बन्धित कार्यालय	DWAS HCC/V WASHC C
१.५	जिल्ला भरिका स्वास्थ्य संस्थामा इन्सिनेरेटर निर्माण	वटा	हरेक कार्यालयमा	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	DWAS HCC
	उपलब्धी नं.२. सबै कार्यालयहरूमा आआफ्नो कार्यालयको ब्यवस्थापनका साथै रंगरोगन र बगैचा ब्यवस्थित भएको हुनेछ ।									
२.१	कार्यालय परिसरको सरसफाइ	सरसफाइ	नियमित	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
२.२	कार्यालयको सरसफाइ र रंगरोगन	पटक	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		

२.३	कार्यालयमा बगैचा तथा फूलबारी निर्माण	बगैचा	१	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
उपलब्धी नं.३ सम्पूर्ण कर्मचारीहरुको सरसफाइ सम्बन्धि व्यवहारमा परिवर्तन आएको हुनेछ ।										
३.१	व्यवहार परिवर्तन गर्ने प्रवर्धनात्मक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने (कर्मचारीहरु बीच सरसफाइ सम्बन्धी प्रतियोगिता)	पटक	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
३.२	हात धुने स्थान र नियमित साबुनको ब्यवस्था	सुविधा	नियमित	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
३.३	स्वास्थ्य संस्था प्रमुख हरुको बैठकमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी छलफल तथा समिक्षा र कार्य योजना निर्माण ।	समिक्षा बैठक	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
३.४	सरसफाइको अवस्थाको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाहरुको मुल्यांकन गरी पुरस्कृत र सम्मान कार्यक्रम	मुल्याङ्कन	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
३.५	सरसफाइमा उत्कृष्ट कार्यालयको छनोट गरी वार्षिक रुपमा पुरस्कृत	मुल्याङ्कन	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
३.६	कार्यालय सहयोगीहरुको क्षमता विकास र कार्य विवरण तयारी, कार्यान्वयन, अनुगमन	तालिम	३	ॐ		ॐ		ॐ		
३.७	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण	१		ॐ			ॐ		

स्वास्थ्य संस्था प्रमुखहरुलाई गाविस तथा जिल्ला तहमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा परिचालन गर्ने ।

छ) जोखिम ब्यबस्थापन

सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणको उपाय
----------------	------------------------

<p>१. प्रयोगकर्तामैत्री संरचनाहरूको पुर्ननिर्माण गर्न</p> <p>२. उक्त संरचनाहरूको उचित प्रयोग र सरसफाई व्यवस्थापन</p> <p>३. कार्यालयको रंगरोगनको लागि वजेट</p>	<p>१. जिल्लामा प्रयोगमैत्री सुविधा निर्माणको लागि आचार संहिता तयार गरी लागू गर्ने ।</p>
---	---

सरोकार क्षेत्र नं. ५ हातधुने अभियान

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र:

चितवन जिल्लाभित्रका सम्पूर्ण गाविस, नगरपालिकाका सम्पूर्ण नागरिकहरू, सबै सरकारी, गैर सरकारी र निजी क्षेत्रका कार्यालयहरू, विद्यालय, विश्व विद्यालय, क्याम्पस, कलेज एवं प्राविधिक शिक्षालय, सामाजिक संस्था, धार्मिक संस्था आदि यस अभियानको लक्षित समुदाय हुनेछ ।

ख) हालको अवस्था वा सबल र कमजोर पक्ष:

- जोखिमपूर्ण अवस्थाहरूमा हात धुने बानीको प्रबर्धन भएको तर अझै पनि विकट क्षेत्र, विपन्न र सीमान्तकृत वर्गहरूमा हात धुने सम्बन्धी चेतना, सीप र व्यवहारमा कमी छ
- संघसंस्थाहरूमा हात धुने व्यवस्था कर्मचारीको पहुँचमा भएता पनि सेवाग्राहीको पहुँचमा कमी छ
- अस्पतालहरूमा हात धुने स्थान भएता पनि हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापन न्युन रहेको छ
- विद्यालयमा हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापनमा पूर्णता छैन
- होटल तथा पार्टी प्यालेसहरूमा साबुन, पानी भएता पनि फोहोर तौलिया राखिने गरेको
- मन्दिर, गुम्बा, चर्च जस्ता धार्मिक स्थलहरूमा हात धुने सामग्रीहरूको व्यवस्थापन नभएको

ग) समस्या र सम्भावनाहरूको विश्लेषण: (आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक तथा अन्य)

- सक्षम जनशक्तिको परिचालन गरि चेतना अभिवृद्धि तथा अनुगमन गरि साबुन, तौलिया खरीद र प्रयोगमा वृद्धि गर्न सकिने ।
- पानीको अपर्याप्तता भएका स्थानहरूमा वैकल्पिक उपायहरूको अवलम्बन गर्न सकिने । जस्तै चम्चाले खाने, पानी कम लाग्ने टिपिट्याप बनाउने ।
- सामाजिक साँस्कृतिक भेलाहरूमा साबुन पानीले हात धुने प्रबन्ध गर्न शिक्षा तथा स्वास्थ्य निकायले सहजीकरण गर्न सक्ने संभावना
- विश्व हात धुने दिवसलाई व्यापकरूपमा स्थानिय निकायको नेतृत्वमा सञ्चालन गर्ने
- विद्यार्थीहरूलाई हात धुने सम्बन्धी सूचना र सीप हस्तान्तरणका लागि समुदायमा परिचालन गर्ने
- स्वास्थ्य तथा शिक्षण संस्थाहरू र कार्यालयहरूमा हात धुने संरचना तथा सामग्रीको व्यवस्थापन गरेर हात धुने सम्बन्धमा सूचना तथा सीपको प्रसार गर्ने
- महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरूलाई परिचालन गर्ने

घ) अपेक्षित उपलब्धिहरू

उपलब्धि नं. १

- सन २०१३ सम्ममा विद्यालय, स्वास्थ्य संस्थाहरू, कार्यालय, होटलमा शत प्रतिशत र ८० प्रतिशत घरघुरीमा हात धुने सामग्री (साबुन, पानी, तौलिया) को व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

उपलब्धि नं. २

- जोखिमपूर्ण अवस्थाहरू (खानेकुरा तयार गर्नु अघि, खानेकुरा खुवाउनु र खानु अघि, दिसा धोइसकेपछि, बच्चाको दिसा धोएपछि र फाहोर छोएपछि) साबुन पानीले हात धुनेको औसत प्रतिशत ८० पुगेको हुनेछ ।
- दिसा धोइसकेपछि र बच्चाको दिसा सफा गरेपछि : १०० प्रतिशतले नै हात धोएको हुनेछ ।

ङ) कार्ययोजना

क्र. सं.	३ वर्षको कार्ययोजना		
	क्रियाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
अपेक्षित दुबै उपलब्धीहरू प्राप्त गर्नका तपशिल बमोजिमका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।			
१	कार्यालय, विद्यालय, संस्था तथा होटल स्तरमा : हात धुने संरचनाको निर्माण तथा हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापन गर्नका लागि सूचना प्रवाह गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> ○ हात धुने संरचना संख्या : ○ हात धुने सामग्री व्यवस्थापन गर्नेको संख्या : 	<ul style="list-style-type: none"> ○ सूचना पत्र, बैठक प्रतिलिपी ○ फोटो, लेख आदि
२	घरायसी स्तरमा : चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन, हात धुने संरचना निर्माण तथा हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापनका लागि उत्प्रेरणा	<ul style="list-style-type: none"> ○ चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिएको संख्या : ○ हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापन भएको संख्या : 	<ul style="list-style-type: none"> ○ प्रतिवेदन एवं सहभागिताको रेकर्ड ○ प्रतिवेदन, फोटो, लेख आदि
३	आमसञ्चार माध्यम (Media) बाट नियमित रूपमा सामग्री प्रचार प्रसार	○ दैनिक रूपमा कम्तीमा एक सन्देश वा सामग्री प्रवाह भएको हुनेछ ।	○ प्रकाशन प्रसारण सामग्रीहरू
४	स्वास्थ्य निकायहरूमा सरसफाइ डेस्कको स्थापना र सञ्चालन	○ सरसफाइ डेस्क राखेको संख्या :	○ प्रतिवेदन, बैठक प्रतिलिपी, फोटो
५	दिसवसहरू मनाउने विश्व हात धुने दिवस, चितवन खुला दिसामुक्त घोषणा भएको दिवस (साप्ताहिक कार्यक्रम सहित मनाउने) विश्व पानी दिवस, विश्व वातावरण दिवस, पूर्ण सरसफाइ सप्ताह, स्तनपान दिवस आदि, हात धुने अभियान/सप्ताह/दिवस	○ जिल्ला नपा तथा गाविसमा हात धुने अभियान सञ्चालन गरेको संख्या :	○ प्रतिवेदन, फोटो तथा लेखहरू
६	अनुगमन तथा मुल्यांकन	○ अनुगमन मुल्यांकन संयन्त्र संख्या :	○ प्रतिवेदन , फोटो, लेख आदि
७	पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी आचार संहिता, तालिम सामग्री, बानी व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी सामग्रीहरू प्रकाशन र प्रचार प्रसार	○ पोष्टर, ब्रोसर, फेलेक्स, लिफलेट, होडिडबोर्ड	○ प्रकाशित सामग्री, प्रतिवेदन, फोटो
८	अवलोकन भ्रमण	○ भ्रमण कार्यक्रम	○ प्रतिवेदन, फोटो

कार्य योजना

क.स.	क्रियाकलाप	एकाइ	अनुमानित लक्ष	कार्यान्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवार संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		
	<p>उपलब्धि नं. १ : सन २०१४ सम्ममा विद्यालय, स्वास्थ्य संस्थाहरू, कार्यालय, होटलमा शत प्रतिशत र ८० प्रतिशत घरघुरीमा हात धुने सामग्री (साबुन, पानी, तैलिया) को व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।</p> <p>उपलब्धि नं. २: जोखिमपूर्ण अवस्थाहरू (खानेकुरा तयार गर्नु अघि, खानेकुरा खुवाउनु र खानु अघि, दिसा धोइसकेपछि, बच्चाको दिसा धोएपछि र फाहोर छोएपछि) साबुन पानीले हात धुनेको औसत प्रतिशत ८० पुगेको हुनेछ ।</p> <p>दिसा धोइसकेपछि र बच्चाको दिसा सफा गरेपछि : १०० प्रतिशतले नै हात धोएको हुनेछ ।</p>									
१	कार्यालय, विद्यालय, संस्था तथा होटल स्तरमा : हात धुने संरचनाको निर्माण तथा हात धुने सामग्रीको व्यवस्थापन गर्नका लागि सूचना प्रवाह गर्ने	मिडिया संख्या	सबै एफ, स्थानीय पत्रिका,	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	DWAS HCC

२	घरायसी स्तरमा : चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन, हात धुने संरचना निर्माण तथा हात धुने सामग्रीको ब्यवस्थापनका लागि उत्प्रेरणा	मिडिया संख्या	सबै एफ, स्थानीय पत्रिका,	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला स्वास्थ्य कार्याल य	DWAS HCC
३	आमसञ्चार माध्यम (Media) वो परिचालन, क्षमता विकास	मिडिया संख्या	सबै एफ, स्थानीय पत्रिका,	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला स्वास्थ्य कार्याल य	DWAS HCC
४	स्वास्थ्य निकायहरुमा सरसफाइ डेस्कको स्थापना र सञ्चालन	सरसफा इ डेस्क	सबै स्वास्थ्य कार्यालय	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला स्वास्थ्य कार्याल य	DWAS HCC
५	दिसवसहरु मनाउने विश्व हात धुने दिवस, चितवन खुला दिसामुक्त घोषणा भएको दिवस (साप्ताहिक कार्यक्रम सहित मनाउने) विश्व पानी दिवस, विश्व वातावरण दिवस, पूर्ण सरसफाइ सप्ताह, स्तनपान दिवस आदि, हात धुने अभियान/सप्ताह/दिवस	दिवस	सबै दिवस सबै निकायले मनाउने						DWASH CC/VW ASCC/M WASHC C	सबै कार्याल य
६	अनुगमन तथा मुल्यांकन	पटक	१०(हरेक निकायमा वर्षको २ पटक)	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	DWASH CC/VW ASCC/M WASHC C	सबै कार्यक्रम सञ्चालक निकाय
७	पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी आचार संहिता, तालिम सामग्री, बानी ब्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी सामग्रीहरु प्रकाशन र प्रचार प्रसार	सामग्री	आवश्यक मात्रामा	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	DWASH CC/VW ASCC/M WASHC C	सबै कार्यक्रम सञ्चालक निकाय
८	अवलोकन भ्रमण	पटक	३		ॐ	ॐ	ॐ			

छ) जोखिमब्यबस्थापन

सम्भावितजोखिम	जोखिम न्यूनीकरणको उपाय
वर्षातको समयमा पानी प्रदुषित हुने भोज भतेरको समयमा हात धुने विषय ओभेलमा पर्ने फोहोर पानी तथा रुमाल	पानी सुद्धिकरण गर्ने विधिहरुको प्रयोग पानीको पर्याप्तता भएको क्षेत्रहरुमा चम्चाको प्रयोग

सरोकार क्षेत्र नं. ६ सबैका लागि सुरक्षित खानेपानी सुविधा

क) लक्षित समुदाय र क्षेत्र

चितवन जिल्ला भित्रका सम्पूर्ण गा.वि.स., नगरपालिकाका सम्पूर्ण नागरिकहरू, सबै सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रका कार्यालयहरू, विद्यालय, विश्व विद्यालय, क्याम्पस, कलेज एवम् प्राविधिक शिक्षालय, सामाजिक संस्था आदि यसको लक्षित समुदाय भित्र रहने छन् ।

ख) हालको अवस्था वा सबल र कमजोर पक्ष

सबलपक्ष र सम्भावनाहरू

- चितवन जिल्लाको दिर्घकालिन गुरु योजना (२० वर्षे आवधिक) तयार भएको छ ।
- पहाडमा रहेका ९ गाविसहरू बाहेक बाँकी ९०% वसोवास क्षेत्रमा भूमिगत पानीका श्रोत निर्विवाद रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
- करिब ८५.४४% जिल्ला वासी हरूले आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधा पाएका छन् ।
- करिब १५% जिल्ला वासीहरूले सुरक्षित खानेपानी सुविधा पाएका छन् ।
- खानेपानीको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न खानेपानी सुरक्षा योजना कम खर्चिलो उपयुक्त प्रविधि हुन सक्ने विधीको पहिचान भएको छ ।
- घरेलु स्तरमा पानी शुद्धिकरण गर्ने वानीको विकास गर्न जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।
- विभिन्न निकायबाट निर्माण कार्य सम्पन्न भै सञ्चालनमा रहेका विभिन्न खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालनको अवस्था भल्किने जिल्ला पार्श्वचित्र (District Profile) तयार भएको छ ।
- कुनैपनि आयोजना नपरेका क्षेत्र एवं समुदायको पहिचान भएको छ ।
- सक्षम जनशक्तिको परिचालन एवं आम सञ्चारका माध्यमहरूबाट सुरक्षित खानेपानीको महत्वका बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्न सकिने ।
- निर्माणाधिन वा अब निर्माण हुने खानेपानी आयोजनाहरूमा सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध गराउन आवश्यक भौतिक संरचनाहरू निर्माण गर्नका लागि कार्यान्वयन गर्ने निकायलाई अनिवार्य शर्तको रूपमा लिनु पर्ने गरी राष्ट्रिय नीति तय भएको छ ।
- विश्व पानी दिवसलाई व्यापक रूपमा जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यहरू सञ्चालन गर्ने गरी स्थानीय निकायको नेतृत्वमा सञ्चालन गर्न सकिने ।
- स्थानीय शैक्षिक पाठ्यक्रमको रूपमा सुरक्षित खानेपानी र सरसफाइको महत्व भल्किने पाठ्य सामाग्रीहरू समावेश गरी जिल्ला शिक्षा कार्यालय मार्फत पठन पाठन गर्न गराउन लगाउने परिपाटीको थालनी गर्न सकिने प्रबल संभावना रहेको छ ।
- पहाडको टाकुरामा रहेका वस्तीहरूमा वर्षादको पानी संकलन गरी खानेपानी उपलब्ध गराउने प्रविधि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

- खानेपानी आयोजनाको निर्माण र मर्मत संभार कार्यका लागि सह लगानीका आयोजनाहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

समस्या तथा कमजोर पक्षहरु :-

- पहाड र माडी क्षेत्र एवं ग्रामिण बस्तीहरूबाट नगरउन्मुख क्षेत्रहरूमा वसाई सराई गर्ने क्रम बढ्दो अवस्थामा रहेकाले शहरी बस्तीहरूमा खानेपानी व्यवस्थापन दिनानुदिन चुनौतिपूर्ण बन्दै गैरहेकोछ ।
- वन विनासको क्रम वृद्धि हुँदै गैरहेको कारणबाट पानीको श्रोतहरू सुक्दै गैरहेको र जलवायु परिवर्तनका कारण अतिवृष्टि, अनावृष्टि र मौसम अनुसारको वृष्टिमा समेत फेरवदल भएको कारणबाट ठूलै चुनौतिको सामना गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- खानेपानी आयोजनाहरू निर्माणका लागि विभिन्न सरकोकारवालाहरूबाट हाल वार्षिक रूपमा खर्च भैरहेको रकम निकासको दर लाई धेरै गुणा वृद्धि गर्न सकेमा थोरै समयमा सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापन चुनौती पूर्ण हुने देखिन्छ । अतः खानेपानी (सुरक्षित) व्यवस्थापनलाई दुई चरणमा विभाजन गरी अल्पकालिन (वि.सं. २०७१ आषाढ मसान्त) सम्म र दिर्घकालिन आयोजना तय गरी कार्यान्वयन गर्नु गराउनु पर्ने देखिन्छ ।
- कुनैपनि खानेपानी आयोजनामा नपरेका क्षेत्र एवं समुदायहरू यत्रतत्र छरिएर रहेका र जिल्ला भित्र रहेका संभाव्य खानेपानी प्रणालिका श्रोतहरू प्रायः प्रयोगमा आइसकेकोहुँदा अब बन्ने नयाँ आयोजनाका पानीका श्रोतहरू धेरै टाढा रहेकोले ठूलै धनरासी खर्च गर्नुपर्ने स्थिति टडकारो रूपमा रहेको छ ।
- पहिले सम्पन्न भै सञ्चालनमा रहेका खानेपानी आयोजना नियमित मर्मत संभारको अभावमा दिनहुँ जिर्ण अवस्थामा पुग्ने क्रममा रहेको पाइन्छ ।
- सरकारी, गैह्र सरकारी कार्यालय एवं संघ संस्थाहरूमा पानी सञ्चय गर्ने व्यवस्था नभएबाट सेवाग्राहीहरूले सर्वसुलभरूपमा पानी उपभोग गर्न पाउने संभावना न्यून रहेकोछ ।
- सुरक्षित खानेपानीको महत्वका वारेमा अभै पनि विकट क्षेत्र, विपन्न र सिमान्तकृत वर्गहरूमा जनचेतनाको कमि रहेको पाइन्छ ।

(घ) अपेक्षित उपलब्धीहरू

सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापनमा ३ वर्ष भित्र के अपेक्षा राख्ने ?

- उपलब्धी नं. १** सम्पूर्ण चितवनवासीहरूलाई सुरक्षित खानेपानीको महत्व वारेमा जानकारी भै पानीको उपभोगमा सतर्कता अपनाएका हुनेछन्
- उपलब्धी नं. २** चितवन जिल्लामा विभिन्न निकायहरूबाट निर्माण भै सञ्चालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरूको सहलगानीको नीति अनुरूप मर्मत संभार तथा सुधार विस्तार भएको हुनेछ ।
- उपलब्धी नं. ३** हाल सम्म खानेपानी आयोजनाहरू नपरेका क्षेत्रहरूमा प्राथमिकता दिई संभव भए सम्म नयाँ (लघु) आयोजनाहरू निर्माण गरिनेछ ।
- उपलब्धी नं. ४** श्रोत संरक्षणका कार्यक्रमहरूलाई जलवायु परिवर्तन एवं जलाधार संरक्षणका क्षेत्रका कार्यक्रमहरूसँग एकिकृत गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- उपलब्धी नं. ५** विभिन्न सरकारी/गैह्र सरकारी/संघ संस्थाका कार्यालयहरूमा सेवाग्राहीको आवश्यकता अनुसार खानेपानी भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- उपलब्धी नं. ६** निर्माणाधिन तथा अब बन्ने ठूला प्रकृतिका नयाँ आयोजनाहरूमा पानी प्रशोधन प्राणाली सहित निजि धारा वितरण गर्ने गरी आवश्यक संरचनाहरू निर्माण गरिनेछ ।

ड) कार्य योजना :- ३ वर्षको कार्य योजना

- उपलब्धी नं. १** सम्पूर्ण चितवनवासीहरूलाई सुरक्षित खानेपानीको महत्व वारेमा जानकारी भै पानीको उपभोगमा सतर्कता अपनाएका हुनेछन्

क्र.सं.	कृयाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
---------	----------	------	---------------------

क	पत्रिकाहरु मार्फत सन्देश एवं लेखहरु प्रकाशन	प्रकाशन सँख्या	पत्रीका संकलन
ख	स्थानीय एफएमहरुबाट लघु नाटक एवं सन्देशहरु प्रसारण	प्रसारण संख्या	सि.डि.
ग	स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन	स्थानीय पाठ्यक्रमको अवस्था	प्रकाशित स्थानीय पाठ्यक्रम
घ	क्षमता विकास कार्यक्रम	तालिम प्राप्त जनशक्तिको संख्या	हाजिरी र प्रतिवेदन
ङ	जनचेतना अभियान सञ्चालन	अभियान संख्या	प्रतिवेदन, फोटो, माइन्सूट, रजिष्टर
च	सुरक्षित खानेपानीयुक्त समुदाय घोषणा	समुदाय संख्या	अवलोकन/अनुगमन
छ	स्थानीय टिभि च्यानलहरुबाट वृत्त चित्र एवं सन्देश(जिन्डल) हरु प्रसारण	प्रसारण संख्या	सि.डि.

उपलब्धी नं. २ चितवन जिल्लामा विभिन्न निकायहरुबाट निर्माण भै सञ्चालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरुको सहलगानीको नीति अनुरूप मर्मत संभार तथा सुधार विस्तार भएको हुनेछ ।

क्र.सं.	क्याकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
क	मर्मत गर्नुपर्ने आयोजनाहरुको छनौट गरी विस्तृत सर्वेक्षण तथा ल.ई. तैयार	सर्वेक्षण अनुगमन	डिजाइन पुस्तिका
ख	निर्माण समाग्रिहरु जुटाई मर्मत संभारका कार्यहरु गर्ने (जनश्रमदान परिचालन गरी)	खानेपानी सुविधा	प्रतिवेदन, फोटोग्राफ, अनुगमन
ग	खानेपानी सुरक्षा योजना सञ्चालन	तालिम संख्या	उपस्थिती, माइन्सूट, सचेतना, अनुगमन
घ	आयोजना हस्तान्तरण गर्ने	हस्तान्तरण संख्या	स्वामित्वपत्र, प्रतिवेदन

उपलब्धी नं. ३ हाल सम्म खानेपानी आयोजनाहरु नपरेका क्षेत्रहरुमा प्राथमिकता दिई संभव भए सम्म नयाँ (लघु) आयोजनाहरु निर्माण गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्याकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
क	नयाँ आयोजनाहरुको सर्वेक्षण तथा ल.ई. तयार गर्ने काम	सर्वेक्षण अनुगमन	डिजाइन पुस्तक
ख	उपभोक्ता समितीहरु गठन र जिल्ला जलश्रोत समितिमा दर्ता	उपभोक्ता संस्थाको विधान	दर्ता सँख्या
ग	सहलगानीको आधारमा संभव भएसम्म नयाँ लघु आयोजनाहरु निर्माण गर्ने	खानेपानी सुविधा	संभौता, प्रतिवेदन, फोटोग्राफ, अनुगमन
घ	आयोजना हस्तान्तरण गर्ने	हस्तान्तरण संख्या	स्वामित्वपत्र, प्रतिवेदन

उपलब्धी नं. ४ श्रोत संरक्षणका कार्यक्रमहरुलाई जलवायु परिवर्तन एवं जलाधार संरक्षणका क्षेत्रका कार्यक्रमहरु सँग एकिकृत गरी सञ्चालन गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्याकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
क	जिल्ला स्तरको श्रोत संरक्षण नीति तयारी तथा प्रमाणिकरण	श्रोत संरक्षण नीति	जिल्ला परिषदको निर्णय (अनुमोदन)
ख	जलवायु परिवर्तन एवं जलाधार संरक्षणका कार्यहरु गर्ने निकायहरुको पहिचान र संभौता	कार्यरत निकायहरुको फेहरिस्त (विवरण)	संभौता संख्या
ग	संरक्षण गर्नुपर्ने श्रोतहरुको पहिचान गरी ल.ई. तयार गर्ने	डिजाइन अनुगमन	डिजाइन पुस्तक
घ	श्रोत संरक्षण कार्यहरु गर्ने	संरक्षित श्रोत संख्या	प्रगति अनुगमन

उपलब्धी नं. ५ विभिन्न सरकारी/गैह्र सरकारी/संघ संस्थाका कार्यालयहरुमा सेवाग्राहीको आवश्यकता अनुसार खानेपानी भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

क्र.सं.	कृयाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
क	पूर्ण सरसफाइका छ कार्य क्षेत्रहरुमा आ आफ्ना कार्यक्षेत्रको अगुवाई गर्नका लागि कार्य विवरण सहित उत्तरदायित्व तोक्ने(बनाउने)	फोकल पर्सनहरुको नियुक्ति र कार्य विवरण	वैठकको निर्णय प्रतिलिपी, प्रतिवेदन
ख	कार्यालय प्रमुख स्तरमा सचेतना, प्रतिबद्धता र अबस्था विप्लेषण	वैठकका निर्णयहरु	वैठक संख्या, प्रतिलिपीहरु
ग	कार्यालय प्रमुखहरुको वैठक र कार्यालयमा स्टाफ वैठक (तल्लो तहमा रहेका आ आफ्ना सञ्जालहरु सँग समेत)	वैठक संख्या	माइन्यूट
घ	सेवाग्राहीलाई समेत हुने गरी खानेपानीको व्यवस्था	खानेपानी सुविधा	बनेका तथा प्रयोगमा रहेका संरचना, फोटो, अनुगमन प्रतिवेदन

उपलब्धी नं. ६ निर्माणाधिन तथा अब बन्ने ठूला प्रकृतिका नयाँ आयोजनाहरुमा पानी प्रशोधन प्राणाली सहित निजि धारा वितरण गर्ने गरी आवश्यक संरचनाहरु निर्माण गरिनेछ ।

क्र.सं.	कृयाकलाप	सूचक	प्रमाणित गर्ने आधार
क	सरोकारवाला निकायहरु विच समन्वय र कार्य विभाजन	वैठक निर्णयहरु	वैठक संख्या/सम्मौता
ख	तल्लोतहबाट अनुरोध भै आएका खानेपानी आयोजनाहरुको सर्भेक्षण, डिजाइन तथा ल.ई. तैयारी र बजेट प्रस्तावना सहित जिल्ला परिषदमा सिफारिश	डिजाइन अनुगमन	जिल्ला परिषदको स्विकृती (अनुमोदन)
ग	व्यापक जनसहभागिता परिचालन गरी हाल निर्माणाधिन तथा संभव भए सम्मका नयाँ आयोजनाहरु निर्माण गरी सम्पन्न गर्ने	नवनिर्मित आयोजनाहरुको संख्या संस्था दर्ता/तालिम कार्यक्रमहरु	प्रगति समिक्षा
घ	आयोजना हस्तान्तरण गर्ने	खानेपानी सुविधा	अनुगमन, स्वमित्वपत्र

कार्य योजना

क्र.सं.	कृयाकलाप	एकाई	अनुमानित लक्ष	कार्यन्वयन वर्ष					मुख्य जिम्मेवार संस्था	सहयोगी संस्था
				१	२	३	४	५		
	उपलब्धी नं.१ सम्पूर्ण चितवनवासीहरूलाई सुरक्षित खानेपानीको महत्वको बारेमा जानकारी भै पानीको उपभोगमा सर्तकता अपनाएका छन् ।									
क	स्थानीय टिभि च्यानलहरू, इफरएम. तथा पत्रिकाहरू मार्फत संन्देश एवं लेखहरू प्रकाशन	वर्ष	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू
ख	स्थानीय एफएमहरूबाट लघु नाटक एवं सन्देशहरू प्रसारण	वर्ष	५	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू
ग	स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन	पाठ्यक्रम	१		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	जिल्ला शिक्षा कार्यालय (विद्यालयमा आधारित)	DWASHCC
घ	उपभोक्ता समितिको क्षमता विकास कार्यक्रम	तालिम	सबै खा. पा.स.स योजनाका उ.स हरु		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खानेपानी तथा उपभोक्ता महासंघ	WWSDO/DTO /DDC
ङ	सञ्चालनसुरक्षित खानेपानीयुक्त समुदाय घोषणा	योजना	२००		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खानेपानी तथा उपभोक्ता महासंघ एवं उपभोक्त समितिहरू	WWSDO/DTO /DDC
	उपलब्धी नं. २ चितवन जिल्लामा विभिन्न निकायहरूबाट निर्माण भै सञ्चालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरूको सहलगानीको नीति अनुरूप मर्मत संभार तथा सुधार भै सबै योजनाहरूबाट उपभोक्ताहरूले सेवा उपभोग गरिरहेका छन् भने समुदायमा रहेका मुख्य खानेपानीका मुहानहरू संरक्षण भएका छन् ।									
क	मर्मत गर्नुपर्ने आयोजनाहरूको छनौट गरी विस्तृत सर्वेक्षण तथा ल.ई. तैयार	योजना	१०० योजना		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू
ख	निर्माण समाप्तिहरू जुटाई मर्मत संभारका कार्यहरू गर्ने (जनश्रमदान परिचालन गरी)	योजना	१०० योजना		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू
ग	खानेपानी सुरक्षा योजना सञ्चालन	योजना	१०० योजना		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू
घ	आयोजना हस्तांतरण गर्ने	योजना	१०० योजना		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरू	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरू

	उपलब्धी नं. ३ हाल सम्म खानेपानी आयोजनाहरु नपरेका क्षेत्रहरुमा प्राथमिकता दिई संभव भए सम्म नयाँ (लघु) आयोजनाहरु निर्माण भई खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको छ ।									
क	नयाँ आयोजनाहरुको सवेक्षण तथा ल.ई. तयार गर्ने काम	योजना	२० योजना		१०	१०			खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरु	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरु
ख	उपभोक्ता समितीहरु गठन र जिल्ला जलश्रोत समितिमा दर्ता	योजना	२० योजना		१०	१०			खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरु	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरु
ग	सहलगानीको आधारमा संभव भएसम्म नयाँ लघु आयोजनाहरु निर्माण गर्ने	योजना	२० योजना		५	५	५	५	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरु	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरु
घ	आयोजना हस्तान्तरण गर्ने	योजना	२० योजना			६	६	८	खापा तथा सडिका जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, गैह्र सरकारी संस्थाहरु	नेपाल सरकार, जि.वि.स.,गा.वि.स., न.पा., विभिन्न दातृ निकायहरु
	उपलब्धी नं. ४ निर्माणाधिन तथा अब बन्ने ठूला प्रकृतिका नयाँ आयोजनाहरुमा पानी प्रशोधन प्राणाली सहित निजि धारा वितरण गर्ने गरी आवश्यक संरचनाहरु निर्माण गरिनेछ ।									
क	सरोकारवाला निकायहरु विच समन्वय र कार्य विभाजन	योजना	२०		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
ख	तल्लोतहवाट अनुरोध भै आएका खानेपानी आयोजनाहरुको सर्भेक्षण, डिजाइन तथा ल.ई. तैयारी र बजेट प्रस्तावना सहित जिल्ला परिषदमा सिफारिश	योजना	२०		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
ग	व्यापक जनसहभागिता परिचालन गरी हाल निर्माणाधिन तथा संभव भए सम्मका नयाँ आयोजनाहरु निर्माण गरी सम्पन्न गर्ने	योजना	२०		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		
घ	आयोजना हस्तान्तरण गर्ने	योजना	२०		ॐ	ॐ	ॐ	ॐ		

छ) जोखिम व्यवस्थापन

क्र.सं.	संभावित जोखिम	जोखिम न्यूनिकरणको उपाय
१	वर्षातको समयमा पानी प्रदुषित हुने	पानी शुद्धिकरणका केन्द्रीय एवं घरेलु विधीहरूको प्रयोग
२	वन विनास तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट पानीका श्रोतहरू सुक्दै गै रहेकाले पानीका श्रोतहरू कम हुन सक्ने	वैकल्पिक पानीका श्रोतहरू जस्तै वर्षादको पानी संकलन, भूमिगत पानीका श्रोतहरूको प्रयोग र श्रोत संरक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने
३	खानेपानीको क्षेत्रमा हालको वार्षिक विनियोजन अत्यन्तै न्यून रहेकाले प्रस्तावित योजना प्रभावित हुन सक्ने ।	सहलगानीका आयोजनाहरूलाई प्राथमिकता दिई नेपाल सरकार लगायत दातृ निकायहरूलाई लगानी वढाउन अनुरोध गर्ने

सरोकारवाला पक्षको भूमिका र जिम्मेवारी

क्र.सं.	सरोकारवाला पक्षको विवरण	भूमिका र जिम्मेवारी
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> समितिको संरक्षकको भूमिका निर्वाह गरी बाधा अडचनहरू फुकाउन प्रयत्न गर्ने एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई फोकलपर्सनको जिम्मेवारी दिई सरकारी । गैह्र सरकारी सघ । संस्थाको कार्यालयमा सेवाग्राहीको पहुँच हुने गरी खानेपानी तथा सरसफाइको व्यवस्था भए । नभएको अनुगमन गर्ने, गराउने र सो नभएमा गर्न लगाउने । सरसफाइको क्षेत्रमा सर्वोष्कृष्ट कार्य गर्ने कर्मचारी । कार्यालयलाई पुरस्कारका लागि सिफारिस गर्ने ।
२	जिल्ला विकास समिति	<ul style="list-style-type: none"> समितिलाई नेतृत्व प्रदान गर्ने । कार्यक्रमको मुख्य नेतृत्व लिई श्रोतको खोजी गर्ने, परिचालन र व्यवस्था गर्ने । सबै सरोकारवालाहरू संग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने । जिल्लाको सरसफाइ सम्बन्धि रणनीतिक कार्य योजनाहरू तयार पार्न । लगाई जिल्ला परिषदबाट अनुमोदन गराउने सो को कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने । सरसफाइ अभियानमा राम्रो काम गर्ने संघ संस्था व्यक्तिलाई वार्षिक रुपमा जिल्ला परिषदबाट पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाउने संगठन भित्रै सरसफाइ शाखा स्थापना गर्ने पटिहानी र सारदानगर गा.वि.स.हरूमा सहजिकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने
३	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको मुख्य सहयोगीको भूमिकामा रही आफ्नो कार्यालयमा उपलब्ध आर्थिक र मानविय श्रोतलाई खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा परिचालन गर्ने । अभियानमा प्राविधिक नेतृत्व प्रदान गर्ने । समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउने सरसफाइ सम्बन्धी रणनीतिक योजना तयार गर्ने सचिवालय र श्रोत केन्द्र व्यवस्थापन गर्ने । पिप्ले, भण्डारा, चैनपुर, पिठूवा, वछ्यौली, कुमरोज, गितानगर, शिवनगर, जगतपुर, गुञ्जनगर, पार्वतीपुर र दिव्यनगर गा.वि.स.हरूलाई पूर्ण सरसफाइ युक्त बनाउनका लागि अभिप्रेरित गर्ने / सहजीकरण गर्ने । खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाहरू परिचालन गर्ने । एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई फोकलपर्सनको जिम्मेवारी दिई सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापनका लागि सक्रिय भूमिक निर्वाह गर्न लगाउने

		<ul style="list-style-type: none"> ● सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापनका लागि विभिन्न निकायहरूसँग समन्वय गरी अभियान सञ्चालन गर्ने
४.	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालयको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रमको नेतृत्व गर्दै हरेक विद्यालयमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ● एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई फोकलपर्सनको जिम्मेवारी दिई विद्यालय क्षेत्रको सरसफाइ अभियानका लागि नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न लगाउने ● खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धि स्थानीय पाठ्यसामाग्री निर्माण गरी पठन पाठन गर्न लगाउने । ● सबैका लागि शिक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत सबै सामूदायिक विद्यालयहरूमा वाल/लैङ्गीक मैत्री सरसफाइका सूविधाहरू बनाउन विद्यालय सँग सहकार्य गर्ने । ● वैशाख महिनालाई वर्षेनी सरसफाइ महिनाको रूपमा मनाउन लगाउने । राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताह, विश्व हातधुने दिवस, पानी दिवस, चर्पी दिवस, आदि मनाउन विद्यालयहरूलाई सल्लाह गराउने । ● श्रोत केन्द्रहरूमा सरसफाइ डेस्क/कर्नर स्थापना गर्ने । ● सरसफाइमा राम्रो काम गर्ने विद्यालय परिवारलाई पुरस्कारका लागि सिफारिस गर्ने/पुरस्कृत गर्ने । ● पूर्ण सरसफाइ र साक्षरता अभियानलाई एकिकृत रूपमा सञ्चालन गर्ने ।
५	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्लाका हरेका स्वास्थ्य तथा उपस्वास्थ्य चौकीहरूमा डेस्क/कर्नर राख्न लगाउने । ● हात धुने अभियानमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने । ● पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रममा स्वयंसेवीका/मातृ शिक्षुकार्यकर्ताहरू परिचालन गर्ने । ● हरेक स्वास्थ्य चौकी मार्फत खुला दिसा मुक्त/पूर्ण सरसफाइ अभियानको प्रभाव मूल्याङ्कन गरी अर्धवार्षिक रूपमा प्रतिवेदन पेश गर्ने । ● एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई फोकलपर्सनको जिम्मेवारी दिई हात धुने अभियान र सरसफाइका अन्य गतिविधिहरूमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न लगाउने ।
६.	जिल्ला वन कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्लामा रहेका हरेक सामूदायिक तथा निजि वन समूहको आर्थिक श्रोत र जनशक्तिलाई सरसफाइको क्षेत्रमा प्रयोग गर्न मुख्य भूमिका निर्वाह गर्ने ● वन सेवा केन्द्रहरूलाई पूर्ण सरसफाइ अभियानमा लगाउने ● वन क्षेत्रको सरसफाइका लागि आवश्यक प्रकृया अगाडि बढाउने । ● सरसफाइको क्षेत्रमा रहेका समस्याहरूलाई समधान गर्नका लागि आफ्नो क्षेत्रबाट हर संभव प्रयत्न गर्ने ●
७.	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ● सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापनका लागि खा.पा. तथा स.डि.का लगायत अन्य निकायहरूसँग समन्वय गरी अभियान सञ्चालन गर्ने । ● निर्माणाधिन तथा नयाँ खानेपानी आयोजनाहरूको सेवा क्षेत्रलाई पूर्ण सरसफाइ युक्त बनाउनका लागि आयोजनाको लागतमै २०% बजेट छुट्टयाई सो अनुसार कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ● खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था परिचालन गर्ने । ● एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई फोकलपर्सनको जिम्मेवारी दिई खा.पा तथा स.डि.का.को समन्वयमा सुरक्षित खानेपानी व्यवस्थापनको लागि सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्न लगाउने ।
८.	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रांगारिक तथा जैविक मलहरूको प्रयोग गरी खाद्यान्न उत्पादन वृद्धि कार्यक्रम सँग मल चर्पी निर्माण गर्न टेवा पुग्ने खालका कार्यक्रमहरू समावेश गरी वातावरणिय सुधार गर्न भरमज्दुर प्रयत्न गर्ने । ● कृषि सेवा केन्द्रहरूको अगुवाईमा स्थानीय कृषि समूहहरूलाई सरसफाइको क्षेत्रमा काम गर्न लगाउने

९	सुरक्षा निकायहरु	<ul style="list-style-type: none"> पूर्ण सरसफाइ युक्त जिल्ला बनाउनका लागि आवश्यक परेमा आफूसँग भएका जनशक्तिहरु परिचालन गर्ने ।
१०.	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> महिला समूहहरुको परिचालन मार्फत सरसफाइलाई आय आर्जन कार्यक्रम सँग आवद्ध गरी सहयोग पुर्याउने
११	सहकारी डिभिजन कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> सहकारी संस्था र वचत समूह हरुलाई सामाजिक सेवा वापतको रकम सरसफाइ कार्यक्रममा खर्च गर्न लगाई अभियानमा उत्प्रेरकको भूमिका निर्वाह गर्ने ।
१२.	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> चितवन जिल्लामा गाई बस्तु, कुकुर तथा पशु पंक्षिहरुको व्यवस्थित पालन पोषण गर्नका लागि गोठ तथा मलखाद व्यवस्थापनमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने । पशुजन्य रोगहरुबाट बच्न सक्ने उपायहरुबारे कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
१३.	नगरपालिकाको कार्यालयहरु	<ul style="list-style-type: none"> नगर पालीका क्षेत्र भित्र सरसफाइ अभियानको नेतृत्व प्रदान गर्ने । सरसफाइ सम्बन्धि रणनीतिक योजना निर्माण गरी परिषदबाट अनुमोदन गराई कार्यान्वयन गर्ने । वार्ड स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति गठन गर्न लगाई कृयाशिल तुल्याउने मौजुदा जनशक्ति र आर्थिक श्रोत परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने । स्थानीय सरोकारवालाहरु सँग समन्वय गर्ने । सार्वजनीक शौचालय निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने ।
१४.	गा.वि.स.कार्यालयहरु	<ul style="list-style-type: none"> रणनीतिक योजना निर्माण गरी परिषदबाट अनुमोदन र कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय स्तरमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने । स्थानीय श्रोत र साधनको अधिकतम उपभोग गर्न लगाउने । स्थानीय सरोकारवालाहरु सँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने । सार्वजनिक शौचालय निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने ।
१५.	नेपाल स्वास्थ्यका लागि पानी (नेवा)	<ul style="list-style-type: none"> लोथर, कोराक, कठार, मेघौली, शुक्रनगर, गर्दी वघौडा, कल्याणपुर र अयोध्यापुरी गा.वि.स.हरुमा खुल्लादिसा मुक्त अभियानको स्तरोन्नति र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समुदाय स्थापना गर्नका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
१६	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	<ul style="list-style-type: none"> काउले, शक्तिखोर मंगलपुर र फूलवारी गा.वि.स.हरुमा अन्तराष्ट्रिय मित्रता परियोजना र यूनिसेफ नेपाल सँग समन्वय गरी खुल्लादिसा मुक्त क्षेत्रको स्तरोन्नती र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समुदाय स्थापनाका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने । जिल्लामा रहेका उपशाखा एवं सहयोग समितिहरु र जुनियर तथा युवा रेडक्रस सर्कलहरुलाई सरसफाइ प्रवर्द्धन सम्बन्धि कृयाकलापहरुमा सरीक गराई नमूना जिल्ला बनाउने अभियान सञ्चालन गर्ने । उल्लेखित ४ गा.वि.स.हरुमा अनुगमन प्रणाली र आचार संहिता चुस्त दुरुस्त राख्न सहयोग पुर्याउने ।
१७.	खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता महासंघ	<ul style="list-style-type: none"> पदमपुर, जुटपानी, विरेन्द्रनगर र दारेचोक गा.वि.स.हरुमा DWASHCC सँग समन्वय गरी खुल्लादिसा मुक्त अभियानको स्तरोन्नती र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समुदाय स्थापनाका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने । जिल्ला भित्र रहेका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति/संस्थाहरुलाई पूर्ण सरसफाइ अभियानमा परिचालन गर्नका लागि नेतृत्वदायि भूमिका निर्वाह गर्ने ।
१८.	जिल्ला गैह्र सरकारी संस्था समन्वय	<ul style="list-style-type: none"> दाहाखानी र चण्डीभञ्ज्याङ गा.वि.स.हरुमा DWASHCC सँग समन्वय गरी खुल्लादिसा मुक्त अभियानको स्तरोन्नती र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समुदाय स्थापनाका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।

	समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● यूनिसेफ नेपाल र जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय सँग समन्वय गरी हात धुने अभियान सञ्चालन गर्ने । ● आवश्यकता अनुसार दुवै नगरपालिकाहरुमा सञ्चालन हुने पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी गोष्ठी/सम्मेलन/अन्तरकृया कार्यक्रमहरुमा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।
१९.	हेफर नेपाल इन्टरनेसनल	<ul style="list-style-type: none"> ● सिद्धि र कविलास गा.वि.स.हरुमा DWASHCC सँग समन्वय गरी खुल्लादिसा मुक्त अभियानको स्तरोन्नती र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समूदाय स्थापनाका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
२०.	पर्सा साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● खैरहनी गा.वि.स.मा खुल्ला दिसामुक्त अभियानको स्तरोन्नती र निरन्तरताका साथै पूर्ण सरसफाइ युक्त समूदाय स्थापनाका लागि सहजीकरण गर्ने ।
२१.	उद्योग वाणिज्य संघहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● सम्बन्धित स्थानीय निकायहरु सँग समन्वय गरी आ आफ्नो सेवा क्षेत्र भित्र वृक्षारोपण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने । ● सार्वजनिक शौचालयहरुको निर्माण र व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने । ● नगर क्षेत्रको सरसफाइका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।
२२.	जिल्ला स्थित सम्पूर्ण सरकारी/गैह्र सरकारी निकायहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● समूहहरुमा तालिम सञ्चालन गर्दा cross cutting issue को रुपमा मृत्यु दर र विरामी दर घटाउन सरसफाइ सूविधाको स्तरोन्नती र समूचित प्रायेग र पूर्ण सरसफाइ युक्त समूदाय निर्माणका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने । ● आ आफ्नो कार्यालयमा सेवाग्राहीलाई समेत उपलब्ध हुने गरी सुरक्षित खानेपानी शौचालय र हात धुनका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने । ● सरसफाइ सम्बन्धि नाराहरु अंकित फ्लेक्स तथा बोर्डहरु राख्ने ।
२३.	वैकर्स एसोसिएसन	<ul style="list-style-type: none"> ● सामाजिक सेवावापत छुट्टयाईएको रकम मध्ये केही रकम पूर्ण सरसफाइ अभियानमा खर्च गर्नका लागि DWASHCC सँग समन्वय गरी निद्रुष्ट स्थानमा खर्च गर्ने ।
२४.	पेट्रोलियम पदार्थ डिलर्स एसोसिएसन	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्ला स्थित सपूर्ण पेट्रोल पम्पहरुमा रहेका शौचालयहरुको स्तरीयता कायम गर्न लगाई सेवाग्राहीहरुलाई सार्वजनिक रुपमा उपोभोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउने ।
२५.	यातायात व्यवसायी संघ/संस्थाहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● आ आफ्ना सवारी साधनहरुमा आउने जाने यात्रीहरुलाई शौच गर्नका लागि सार्वजनिक शौचालय भएका स्थानहरुमा मात्र गाडि रोक्ने व्यवस्था मिलाउने । ● यात्रीहरुबाट निस्कने ठोस फोहर बस्तुहरु सवारी साधन भित्रै जम्मा गर्न लगाई निर्दिष्ट स्थानमा मात्र विसर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
२६.	गोवर ग्याँस कम्पनी/संघ संस्थाहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● वायो ग्याँस जडित चर्पी निर्माण गर्नका लागि जनचेतना अभिवृद्धिका साथै थप छुट रकमको व्यवस्था मिलाउने ।
२७.	राजनितिक पार्टी	<ul style="list-style-type: none"> ● राजनैतिक प्रतिवद्धता जनाइ नगरपालिका/गा.वि.स स्तरमा रहेका आफ्नो मातहतका संघ-संस्था, कार्यकर्ता परिचालन गर्ने ● श्रोतको खोजी तथा परिचालन गर्ने गराउने ● पार्टीबाट निकालिने प्रचार, प्रसार सामग्रीहरुमा सरसफाई सम्बन्धि नारा अंकित गर्ने । ● सरसफाइ अभियानको प्रभावकारी अनुगमनमा सक्रिय सहभागिता जनाइ हौसला प्रदान गर्ने
२८.	टोल विकास संस्था समन्वय समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● वार्ड स्तरिय सरसफाइ समन्वय समितिहरु गठन, परिचालन तथा विद्यालय र नगर समन्वय समिति बिच पुलको भुमिका निभाउने
२९.	मध्यवर्ती क्षेत्र कोष विकास समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● वायो ग्याँस जडित चर्पी, धुवां रहित सुधारिएको चुल्हो निर्माणमा जोड दिने ● कर रहित बन्य सामग्रीहरु संबन्धित सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउनुका साथै लागत साभेदारीको आधारमा चर्पी निर्माण तथा प्रवर्धन गर्ने

३०	सञ्चार माध्यम	<ul style="list-style-type: none"> ● चर्पी प्रयोग, सरसफाइ कार्यक्रम, ऋयाकलाप र खुल्ला दिसा मुक्त घोषणा अभियानको टिम अबलोकन, मुल्यांकन र विभिन्न संचार माध्यमहरूमा संप्रेषण गर्ने
३१	दातृ निकाय	<ul style="list-style-type: none"> ● आर्थिक , भौतिक , प्राविधिक एंव मानविय सहयोग उपलब्ध गराउने ● जिल्लाको लागि आवश्यक पर्ने शिक्षा, सूचना र सञ्चार सामग्रीको निर्माण गर्ने र आवश्यकता अनुसार संबन्धित निकायलाई उपलब्ध गराउने
३२.	Lumanti	<ul style="list-style-type: none"> ● शहरी गरिब र सुकुम्बासीहरूको समुदायमा नगरपालिका, विभिन्न सरकारी निकाय संघ संस्थाहरु संगको सहकार्य र साभेदारीमा सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन, पूर्ण सरसफाइ युक्त घोषणा कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने
३३	GWS	<ul style="list-style-type: none"> ● खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरु अन्तर्गत चर्पी निर्माण तथा प्रबर्धन गरी Immediate End Result को रुपमा सेवाक्षेत्र लाई पूर्ण सरसफाइ युक्त घोषणा गर्ने र अनुगमन गर्ने ।
३४	होटल व्यवसायी समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● आ आफ्नो होटलबाट निस्कने फोहरहरूको सुरक्षित रुपमा विसर्जन गर्न लगाउने । ● सेवाग्राहीहरूले प्रयोग गर्न सक्ने गरी शौचालय, सुरक्षित खानेपानी र हातधुने ठाँउको अनिवारुपमा व्यवस्था गर्ने लगाउने । ● सार्वजनिक शौचालयहरूको निर्माण र व्यवस्थापनमा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
३५.	पर्यटन व्यवसायी समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● पर्यटकिय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण स्थानहरूको सरसफाइको व्यवस्था मिलाउने ● पर्यटकिय स्थलहरूमा सार्वजनिक शौचालयको निर्माण र व्यवस्थापनमा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
३६.	अस्पताल विकास समिति	<ul style="list-style-type: none"> ● अस्पतालबाट निस्कने फोहोरहरूको वर्गिकरण गरी स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले नकरात्मक असर पार्ने किसिमका फोहोरहरूको विसर्जनका लागि आ आफ्नै हाता भित्र आवश्यक व्यवस्था मिलाउन लगाउने । ● अस्पतालमा आउने विरामी र कुरुवाहरूको सुविधाका लागि सुरक्षित शौचालय, खानेपानी र हातधुनका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्न लगाउने ।

जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाइ समन्वय समितिको रणनीतिक प्रतिवेदन २०११ पोखरा कार्यशाला
गोष्ठिका सहभागीहरूको प्रतिबद्धता:

१. अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था दातृ निकायको प्रतिबद्धता:

आर्थिक, प्राविधिक तथा सेद्धान्तिक सहयोग साथै **Information, Education and Communication Materials** को विकास मार्फत हरेक तहमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याई सरसफाइ नमुना जिल्ला स्थापना तथा सुदृढीकरणमा टेवा पुऱ्याउने, संस्थागत विकासमा जोड दिने ।

DEVENDRA GAUCHAN
Madan Malla, UNHABITAT GSF
UNICEF भरतपुर चितवन ।
काठमाण्डौ ।

CWRFO

Program

२. सरकारी निकायको प्रतिबद्धता :

१. भरतपुर नगरपालिकालाई २०६८ आश्विन ६ गते अगाडि नै **ODF** घोषणा गर्ने ।

२. सो को लागि अनुगमन गर्ने ।

३. सार्वजनिक शौचालयको निर्माण र व्यावस्थापन गर्ने ।

४. सरकारी कार्यालयहरूमा चर्पीहरू सेवाग्राहीहरूले पनि सहज रूपमा उपभोग गर्न सक्ने गरी व्यवस्थापन गर्न लगाउने ।

५. जिल्लास्थित सवै विषयगत कार्यालय/संघसंस्था/लकबहरु आदि सँग समन्वय गरी २०६६ असोज ६ गते **ODF Declaration** मा मद्धत गर्ने ।

- बलबालिका तथा महिला विकास कार्यालय इच्चिरा श्रेष्ठ
 - महिला समन्वय समिति : पार्वती रावल
 - खनेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय: हरिकृष्ण पौडेल

३. गैर सरकारी संस्था / समुदायिक संस्था:

१. अनुगमन तथा सहजीकरण

२. समन्वय / सचेतना

४. राजनैतिक पार्टीहरु:

१.चितवन जिल्लालाई खुलादिसामुक्तक्षेत्र घोषणा गर्न आफू मातहतका सम्पूर्ण समितिहरुमा परिपत्र जारी गरी व्यापक जन परिचालन गर्ने ।

२.जिल्लाखानेपानी तथा सरसफाइ समन्वय समितिले तयार पारेको रणनीतिक योजनालाई कार्यान्वयन गर्न /गराउन हाम्रो पार्टी प्रतिबद्ध छ ।

५.सञ्चार माध्यम:

१.२०६८ असोज ६ गते चितवन जिल्लालाई पूर्णरूपमा खुलादिसामुक्तक्षेत्र घोषणा गर्न चितवनका सम्पूर्ण सञ्चारकर्मीहरुले आ आफ्नो क्षेत्रबाट सक्दो सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं ।

२.यस सम्बन्धी समाचार उच्च प्राथमिकतासाथ प्रसारण प्रकाशन गर्दछौं ।

३.जिल्लालाई खुलादिसामुक्त जिल्ला घोषणा गर्नका लागि जिल्लाका सम्पूर्ण सञ्चार माध्यमहरुले दैनिक जसो समाचार,लेख,सूचना, लगायतका अन्य सामाग्रीहरु प्रकाशन,प्रसारण गर्ने छौं ।

४.कार्यक्रम आयोजना भएका दिन एफ एमवाट प्रत्यक्ष प्रसारण ।

५.खुलादिसामुक्त अनुगमन भएपछि त्यसको अवस्था वारे जानकारी अध्यावधिक गर्दछौं ।

६.नेपाल रेडक्रस सोसाइटी चितवन :

१.सरसफाइ कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्न व्यक्तिगत र संस्थागत रूपबाट समन्वय,सहभागीता र सहयोग गर्न भातृतहका सञ्जालहरुको परिचालन गर्ने ।

२. जिल्लाको कार्ययोजनालाई आवश्यकताअनुसार कार्यान्वयन क्षेत्रमा अनुगमनका क्षेत्रमा **JRC/RCY** । यपशाखाहरुका समितिहरुको सहभागीता गराउने ।

सभापति : हरि प्रसाद न्यौपाने
चितवन ।

परिचय सत्र

अघिल्लो प्रतिबद्धता, अबको प्रतिबद्धता, यदि पहिलो रणनीतिक कार्यशालामा सहभागी नभएको खण्डमा सरसफाइ मा के गरियो र अब के गर्नु पर्ला भन्ने बारेमा मेटाकार्डमा लेखेर प्रस्तुत गर्न

क्र. स.	नाम	पद	निकाय	संकल्प	अब गर्नु पर्ने
१	दिलीप कुमार चापागाई	कार्यकारी	भरतपुर	नगरपालिका भित्र सार्वजनिक	

		अधिकृत	नगरपालिका	शौचालयको निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने	
२	कृष्ण प्रसाद भूर्तेल	जिविस प्रतिनिधी	नेकपा एमाले		गाविसको नियमित कार्ययोजना बनाउनु पर्ने अनुगमन र मुल्यांकनमा नियमितता
३	पुष्पकमल सुवेदी	जिविस प्रतिनिधी	राष्ट्रिय जनमोर्चा, चितवन		अनुगमन र मुल्यांकनमा नियमितता दिर्घकालिन योजना तयार पार्ने
४	विजय कुमार विश्वकर्मा	उपाध्यक्ष	दलित वर्ग उत्थान जिल्ला समन्वय समिति		खुल्लादिसामुक्त क्षेत्र घोषणा गर्दा विद्यार्थीहरुलाई सहभागिता गराउदा प्रभावकारी हुने
५	बैकुण्ठ प्रसाद अर्याल	जि.शि.अ.	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	पूर्ण स्वास्थ्य र सरसफाइको लागि विद्यालय तथा विद्यार्थी परिचालन र पूर्ण कार्यान्वयन	
६	बोध नारायण श्रेष्ठ		युनिसेफ	जागीरे संस्कार भन्दा माथी उठेर काम गर्ने	
७					सन २०१२ सम्ममा सबैको पक्की चर्पी हुनु पर्ने अभियान चलाउने
८	सुजन घले	BESO Channel			विकट गाविस क्षेत्रमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु पर्ने
९	अम्बिका मुडवरी	जिविस प्रतिनिधी	ए. नेकपा माओवादी		बृहत अनुगमन सहित दिर्घकालिन योजना बनाउनु पर्ने
१०	पवित्रा जोशी	जिविस प्रतिनिधी	राष्ट्रिय जनशक्ति पार्टी		नारायणगढ बजारमा सार्वजनिक शौचालय बनाउनु पर्ने
११	अमर बहादुर तामाङ	उपाध्यक्ष	आदिवासी जनजाती समूह		गाँउस्तरमा जनचेतना जगाउनु पर्छ सरसफाइ समितिलाई सक्रिय बनाउनु पर्छ
१२	भरत अधिकारी	जिविस प्रतिनिधी	ने.का.		अनुगमन कार्य निरन्तर रुपमा हुनु पर्ने
१३	हरिहर पौडेल	जिविस प्रतिनिधी	रा.प्र.पा. नेपाल		अनुगमन कार्य निरन्तर रुपमा हुनु पर्ने
१४	विश्वनाथ ओझा		जि.गै.स.स		अनुगमन र मुल्यांकन प्रभावकारी रुपमा गर्नु पर्छ
१५	ओम प्रसाद लामिछाने		फ्रि प्याड	थप भएका र कच्ची चर्पी भएका घरहरुलाई पक्की चर्पी बनाउन प्रेरित गर्ने	
१६	अमृता गुरुङ	पत्रकार	क्रिष्टल टि.भी.		भ.न.पा. नगरबासीले खुल्लादिसामुक्त क्षेत्र स्थापना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निभाउनु पर्छ
१७	इश्वरी अधिकारी	पत्रकार	रेडियो		अनुगमन र जनचेतना

			त्रिबेणी		कार्य निरन्तर गर्नु पर्ने
१८	दिपेन्द्र अधिकारी	पत्रकार	चितवन पोष्ट दैनिक	देशकै सरसफाइमा नमुना जिल्ला बनाउने अभियान असफल हुनाका कारणहरुको गहन र विस्तृत खोजी गरी प्रकाशनमा ल्याउने प्रतिबद्धता	खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र बनाउन सूचना एवं सन्देशमूलक समाचार वा लेख प्रकाशन गर्ने
१९	आशिष अधिकारी	पत्रिका	उज्यालो एक्सप्रेस पत्रिका	जनचेतनामूलक सूचना प्रकाशन गर्दै आएको र निरन्तरता दिने	खुल्ला दिसामुक्त घोषणा बोर्डमुनि नै दिसा भेटिनु चुनौतिको विषय हो, यसको रोकथामका लागि पहल गर्नु पर्ने
२०	श्रृजना देवकोटा	उपाध्यक्ष	FEDWA SUN		जनचेतना, अनुगमन, सार्वजनिक शौचालय र जिम्मेवारीपूर्ण भूमिका आवश्यक
२१	कमल तामाङ		जिल्ला स्तरीय नवकिरण बाल सञ्जाल		जिल्लामा भएका र बन्ने खानेपानी र सरसफाइ सुविधाहरुलाई बालमेत्री बनाउनु पर्ने
२२	देवेन्द्र गौचन		युनिसेफ	Provide support for ODF activities and make Chitwan 1st SMD district Mass Social Mobilization	
२३	हरिकृष्ण पौडेल	सचिव	जि.खा.स. स.स.	जनचेतना अभिवृद्धि शौचालयको स्तरोन्नती र निरन्तरताका लागि आवश्यक प्रकृया अगाडी बढाउने	
२४	बषन्त अधिकारी	संयोजक	जि.खा.स. स.स.	गाविसलाई जिम्मेवार बनाउने नियमित अनुगमन गर्ने	राजनीतिक दलहरुले वास्तविक रुपमै जिम्मेवारी निर्वाह गर्नु पर्ने
२५	माधव राज उप्रेती				अनुगमन, सरसफाइ पहिचान
२६	धन बहादुर गुरुङ	जिविस प्रतिनिधी	रा.जनमुक्ति ँ पार्टी		सरसफाइ सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने कार्यलाई अझ सशक्त पार्ने
२७	विष्णुमाया न्यौपाने	अध्यक्ष	प्रगती महिला विकास सहकारी संस्था		विपन्न वर्गको पहिचान गरी चर्पी निर्माणमा सहयोग उपलब्ध गराउने
२८	तोयनाथ अधिकारी	जिविस प्रतिनिधी	रा.प्र.पा		
२९	हरि प्रसाद न्यौपाने	सभापती	ने.रे.सो.	समन्वयात्मक सहयोगमा सरसफाइको बाँकी काम पुरा गर्ने र राम्रो अनुगमन गर्ने	
३०	विष्णु दवाडी	पै.क्ष.अ.नि.	नेपाल	सरसफाइको स्तरोन्नती तथा	जिल्ला र गाविस तहमा

			स्वास्थ्यको लागि पानी (नेवा)	दिगोपन, चेतना अभिवृद्धि तथा पैरवी, अनुगमन जस्ता कार्यलाई निरन्तरता दिने	सरसफाइ गुरुयोजना बमोजिम समितिहरु पुर्नगठन गरी कार्य योजना तयार पारी कार्य गरिनु पर्ने
३१	राम प्रसाद न्यौपाने	अध्यक्ष	गैसस स.स.	सरसफाइ अभियानमा सहयोगी भूमिका निवार्ह गरी नीति, जनचेतना र अनुगमनमा सहयोग गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> ■ सबैले साभ्ना दायित्वलाई ब्यक्तिगत दायित्व सम्फेर कार्य गर्नु पर्छ ■ शौचालयको सम्पूर्ण पूवार्धार-सदस्यता प्राप्तीको आधार
३२	केशव प्रसाद रेग्मी	कार्यकारी निर्देशक	युवा समाज नेपाल	खुल्ला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषणा कार्यमा बिभिन्न गाबिसहरुमा अनुगमन र सहयोग	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाबिस स्तरीय सरसफाइ संयन्त्रलाई प्रभावकारी परिचालन गर्नु पर्ने ■ आवश्यक श्रोत ब्यवस्थापन र परिचालन
३३	इन्दिरा श्रेष्ठ	महिला विकास अधिकृत	महिला तथा बालबालिका कार्यालय		<ul style="list-style-type: none"> ■
३४	हीरामणी अधिकारी	अध्यक्ष	भनपा नगरस्तरीय टीएलओ स.स		स्थानीय निकायहरुले सरसफाइ कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने ।
३५	शालिकराम पौडेल	अध्यक्ष	भरतपुर खानेपानी बोर्ड		खुलादिसा मुक्त क्षेत्रको नियमित अनुगमन गर्नु पर्ने
३६	केहर सिंह गोदार	प्रमुख	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> ■ सवै स्वास्थ्यहरुलाई फोहोरमुक्त, ■ चर्पिको सही प्रयोग ■ महिला स्वास्थ्य स्वयम सेवीहरुबाट जनचेतना अभियान ■ खुल्ला दिसामुक्त र स्वास्थ्यमा पर्ने प्रभावबारे चेतनाकरण ■ अनुगमन तथा मुल्यांकन 	

चितवन सरसफाइ नमुना तथा खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र स्थापना अभियानको उपलब्धीहरु

- निम्न स्तरका जनताको घरघरमा चर्पी निर्माण गर्न सफल
- सरसफाइ प्रबर्धनमा नौला तथा सृजनशील उपायहरुको प्रस्तुती
- दोस्रो खुल्ला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषणा हुने पक्का भयो
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुधार
- सरसफाइ सम्बन्धी चेतनामा बृद्धि
- गाबिसहरुमा सक्तियसाथ खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा
- समुदायले आफ्नो दनयित्वको रुपमा स्वीकार गरेको
- सरसफाइलाई दिगो र पूर्णता दिएको
- नागरिकहरुमा शौचालय निर्माणमा जागरण आएको
- नेपालमै पहिलो इकोसान भिलेज निर्माण गरी नेपालमा मात्र नभएर विश्वमा नै परिचित गराएको
- जनसमुदायलाई सरसफाइ अभियानमा सरिक गराइएको
- नेपालकै पहिलो खुल्ला दिसामुक्त नगरपालिकाको रुपमा रत्ननगर नगरपालिका चैत्र ९, २०६७मा घोषणा
- विद्यालयमा शौचालय निर्माण र नियमित प्रयोग
- सरसफाइको गुरु जिल्ला बनेर अरु जिल्लालाई उत्प्रेरित गरेको
- जताततै दिसा नदेखिनु
- सरसफाइले सञ्चार माध्यमहरुमा स्थान लियो, जुन पहिले खासै महत्व पाउदैनथ्यो
- सरसफाइ नागरिकको मौलिक अधिकार हुनु पर्छ भनेर पैरवी गरिएकोले (मस्यौदा संविधानमा समेटिएको)
- भ्नाडापखाला, जुका पर्ने जस्ता रोगहरुमा कमी आएको
- साभेदारी तथा जिम्मेवारी बोधको भावना विकास

ठाकुर पण्डित, इन्जिनियर, खानेपानी तथा ढलनिकास विभाग
सरसफाइ र स्वास्थ्य गुरुयोजनाको बारेमा प्रस्तुतीकरण

फोहोर ब्यवस्थापन योजना बन्नु पर्ने
सामुहिक प्रयोगमा भएका चर्पी हाल एकल प्रयोग भएको देखिनु

अम्बिका

प्लाष्टिक जन्य फोहोरको ब्यवस्थापन चुनौति रहेको छ ।

तर फोहोरको ब्यवस्थापन गर्ने प्रविधि के हो ?

कविलास जस्ता पहाडी समुदायमा चर्पीको प्रयोग सम्बन्धी चेतनाकरण अभै गर्नु पर्ने

कार्यान्वयन निर्देशिकामा के के कुरा स्पष्ट राख्नु पर्ला ?

हरि नेउपाने, ने.रे.सो.

सरसफाइ गुरुयोजनामा दुईवटा कुरा पायौ, एउटा भर्खर मात्र पारित भएको र यसमा के के छन् भन्ने कुरा, दोश्रो कुरा कार्यान्वयन निर्देशिका तयार पारिदै गरिएको, यसको sharing गरिनु पर्छ

हात धुने सम्बन्धी कसरी जाने भन्ने बारे निर्देशिकामा आइदिए हुन्थ्यो ।

वेवसाइडमा सबै राखिन्छ ।

देवेन्द्र सर : देशमा आएको नयाँ गुरुयोजना हाम्रो मार्गनिर्देशको लागि हो । आग्रह : सबै निकायमा गुरुयोजना अनुसार समिति पुर्नगठन गर्ने

जिज्ञासा बारे ठाकुर सर :

५ वटा क्षेत्रीय कार्यालयलाई क्षमता अभिवृद्धिको लागि वजेट जिल्ला स्तरीय सहयोगको क्रियाकलाप अनुगमनको लागि वजेट विनियोजन गरिएको

अनुसूचि नं. १

- १। जिल्ला विकास समितिको कार्यालय,
- २। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, चितवन
- ३। जिल्ला शिक्षा कार्यालय, चितवन
- ४। युनिसेफ क्षेत्रीय कार्यालय, भरतपुर
- ५। जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, चितवन
- ६। यु.एन. हेभिटर्याट
- ७। विश्व स्वास्थ्य संगठन
- ८। नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, चितवन
- ९। नेपाल स्वास्थ्यको लागि पानी (नेवा)
- १०। ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष विकास समिति (युवा समाज नेपाल युथ क्लव नारायणगढ, दियालो, सामाजिक विकास तथा अनुसन्धान केन्द्र)
- ११। सहरी वातावरण सुधार परियोजना (आई. डि. एस. नेपाल/फिप्याड नेपाल)
- १२। पर्सा साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ योजना
- १३। रुम टु रीड नेपाल
- १४। स्थानीय संस्थाहरु : आमा समूहहरु
- १५। अन्य निकायहरु